

Evaluatie Economisch Beleid en Ondernemersklimaat Tynaarlo

Rekenkamercommissie Tynaarlo

BUREAUBUITEN
economie & omgeving

Bureau BUITEN

Economie en Omgeving

Achter Sint Pieter 160

NL-3512 HT Utrecht

info@bureaubuiten.nl

+31 (0)30 - 231 89 45

www.bureaubuiten.nl

Evaluatie Economisch Beleid en Ondernemersklimaat

Auteur(s):

Joost Hagens en Bart van Rijkom

Projectnummer 1223 - 2018

Aangeboden aan:

Rekenkamercommissie Tynaarlo
23 november 2018

Bron foto voorpagina: Funda in Business, 2018

Inhoudsopgave

1	<i>Inleiding</i>	5	5	<i>Conclusies</i>	37
1.1	<i>Aanleiding, afbakening en gebruiksdoel</i>	5	5.1	<i>Economisch beleid</i>	37
1.2	<i>Vraagstelling</i>	5	5.2	<i>Ondernemersklimaat</i>	38
1.3	<i>Methoden</i>	6			
1.4	<i>Leeswijzer</i>	7	6	<i>Aanbevelingen</i>	40
2	<i>Economisch beleid</i>	8		<i>Bijlage 1: Beoordelingskader Economisch Beleid</i>	42
2.1	<i>Karakterisering Economie Tynaarlo</i>	8		<i>Bijlage 2: Geïnterviewde personen</i>	44
2.2	<i>Beleidsreconstructie</i>	9		<i>Bijlage 3: Rollen gemeenteraad</i>	45
2.3	<i>Kadernota 'Tynaarlo Verbindt'</i>	11			
2.4	<i>Beleidsdoelen & beoordelingskader</i>	13			
3	<i>Voortgang en resultaten</i>	16			
3.1	<i>Niveau 'missie': werkgelegenheidsontwikkeling</i>	16			
3.2	<i>Niveau: 'Bereikbaar Tynaarlo'</i>	17			
3.3	<i>Niveau: 'Bedrijvig Tynaarlo'</i>	18			
3.4	<i>Niveau: 'Energiek Tynaarlo'</i>	20			
3.5	<i>Niveau: 'Ondernemend Tynaarlo'</i>	21			
3.6	<i>Conclusie Economisch Beleid</i>	23			
4	<i>Ondernemersklimaat</i>	26			
4.1	<i>Wat is het ondernemersklimaat</i>	26			
4.2	<i>Respons- en respondentenanalyse</i>	26			
4.3	<i>Uitkomsten ondernemersklimaat</i>	28			
4.4	<i>Motieven bij bedrijfsverhuizingen uit Tynaarlo</i>	33			
4.5	<i>Motieven om te blijven ondernemen in Tynaarlo</i>	33			
4.6	<i>Verbondenheid van ondernemers</i>	34			
4.7	<i>Conclusie ondernemersklimaat</i>	36			

1 Inleiding

De Rekenkamercommissie van de gemeente Tynaarlo heeft in afstemming met de gemeenteraad een onderzoek naar het economisch beleid van de gemeente Tynaarlo opgenomen in het jaarprogramma van 2018.

1.1 Aanleiding, afbakening en gebruiksdoel

De aanleiding om een onderzoek uit te voeren naar het economisch beleid en het ondernemersklimaat van Tynaarlo is (mede) gelegen in een publicatie van MKB Nederland (2015/2016) naar de ondernemersvriendelijkheid van Drentse gemeenten van Nederland. De gemeente Tynaarlo blijkt in de publicatie het minst goed uit de bus te komen in Drenthe¹. Op basis van de publicatie hebben raadsleden verschillende vragen gesteld over de tevredenheid van ondernemers binnen de gemeente².

Na gesprekken met de Rekenkamercommissie is geconstateerd dat het onderzoek zich op twee hoofdzaken moet richten:

- a. evaluatie van het economische beleid van de gemeente;
- b. onderzoek naar ondernemerstevredenheid over het ondernemersklimaat in Tynaarlo.

¹ <http://www.dvhn.nl/drenthe/Tynaarlo-mist-band-met-ondernemers-21846958.html>

² <http://www.rtvdrenthe.nl/nieuws/116265/PvdA-Tynaarlo-stelt-vragen-over-tevredenheid-van-ondernemers>

Het economisch beleid van de gemeente Tynaarlo is in 2013 vastgesteld in de Kadernota Economie 'Tynaarlo Verbindt'. De beleidsdoelen uit dit document worden geëvalueerd.

Het economisch beleid van de gemeente Tynaarlo is niet eerder geëvalueerd, hetgeen een aanvullend motief is om het onderzoek uit te voeren. Het doen van bruikbare conclusies en beleidsaanbevelingen voor het economische beleid van het nieuwe college is het doel, zodat het onderzoek praktische doorwerking krijgt in de periode van 2018 tot 2022.

1.2 Vraagstelling

De hoofdvraag van het onderzoek is als volgt:

“Wat heeft het economisch beleid van de gemeente Tynaarlo opgeleverd in de periode 2013-2017, hoe ervaren ondernemers het ondernemersklimaat in Tynaarlo en welke beleidslessen zijn uit de resultaten van het onderzoek te trekken?”

De deelvragen die in dit onderzoek worden beantwoord zijn als volgt:

1. Wat heeft het economisch beleid opgeleverd? (zoals vastgesteld in de Kadernota Economie)
2. Hoe is de waardering van het ondernemersklimaat door de ondernemers in Tynaarlo?
3. Wat zijn redenen om te verhuizen geweest voor ondernemers? (push en/of pullfactoren)
4. In hoeverre speelt de gemeentelijke dienstverlening daarbij een rol?
5. Welke beleidsaanbevelingen kunnen worden gedaan op basis van de evaluatie van de kadernota en het onderzoek naar het ondernemersklimaat?

De Rekenkamercommissie wil inzicht krijgen in de effecten van het economisch beleid en de effectiviteit van het gemeentelijk instrumentarium voor het economisch beleid. Het gaat daarbij

voornamelijk om regelgeving en vergunningverlening, economische stimulering, arbeidsmarktbeleid en grondbeleid.

1.3 Methoden

Er zijn verschillende methoden gebruikt in deze beleidsevaluatie:

- **Deskresearch**, waarbij een analyse is gedaan van alle beschikbare beleidsstukken om tot een beleidsreconstructie te komen;
- Ambtelijke en bestuurlijke **gesprekken** met de gemeente Tynaarlo;
- **groepsgesprek** met alle ondernemersverenigingen;
- **enquête** ondernemersklimaat met ondernemers;
- Inzetten van bestaande (en eigen) **regionale kennis**;

Hieronder worden de methoden beschreven die gebruikt zijn om het onderzoek uit te voeren.

1.3.1 Reconstructie Economisch Beleid 2012-2018

We hebben een reconstructie van het economisch beleid gemaakt op basis van alle beschikbare beleidsstukken. Dat is het economisch beleid zoals vastgelegd in de Kadernota 'Tynaarlo Verbindt' (2013) evenals verschillende andere beleidsstukken (zoals raadsinformatiebrieven, actieplannen, onderzoeken, interne stukken en verschillende onderzoeken). Het gaat in totaal om een analyse van 47 documenten.

1.3.2 Interviews

We hielden interviews met verschillende sleutelpersonen om goede en doeltreffende uitspraken te kunnen doen over het economisch beleid en ondernemersklimaat. We voerden verschillende gesprekken in de ambtelijke organisatie. We spraken met de:

- Teammanager Ruimte en Ontwikkeling;
- Beleidsadviseur Recreatie en Toerisme (twee maal);
- Beleidsadviseur Economische zaken en Bedrijfscontactfunctionaris (twee maal);
- Een telefonisch gesprek met een vertegenwoordiger van het College van B&W.

Daarnaast is er bij de gemeente Tynaarlo een breed startgesprek gehouden, waarbij verschillende leden uit het college van B&W, de raad en de ambtelijke organisatie hebben kunnen reageren op de onderzoeksaanpak. Bij de startbijeenkomst waren 19 personen aanwezig.

1.3.3 Groepsgesprek met alle ondernemersverenigingen

We voerden een groepsgesprek met alle ondernemersverenigingen uit de gemeente Tynaarlo, namelijk:

- Verenigd Ondernemers Zuidlaren;
- Commerciële Club Eelde;
- Eelde Paterswolde Zakelijk;
- Ondernemersvereniging Industrierrein Vriezerbrug;
- Contactpersoon bedrijventerrein De Punt;
- Vriezer Ondernemersvereniging (afwezig maar heeft schriftelijk gereageerd).

1.3.4 Enquête Ondernemersklimaat bij ondernemers

Er is onder ondernemers een enquête gehouden. Er zijn verschillende methoden gebruikt om ondernemers te benaderen:

- De voorzitters/contactpersonen van ondernemersverenigingen sturen de enquête door naar de aangesloten leden (in totaal 248 leden).
- De grootste bedrijven in Tynaarlo zijn opgezocht. De enquête is gestuurd naar het e-mailadres dat op de website staat weergegeven. Dit is een contactpersonenbestand van 111 ondernemers.
- De enquête is per brief gestuurd naar 700 ZZP ondernemers, waarvan er 16 retour afzender zijn gekomen (dus niet aangekomen bij de betreffende ZZP'er).

Er zijn in totaal 1043 ondernemers uit Tynaarlo voor dit onderzoek benaderd (37% van het totaal aantal ondernemers). Die steekproef is voldoende groot om representatief te zijn voor alle bedrijven.

1.3.5 Inzetten van bestaande en eigen regionale kennis

Bureau BUITEN heeft in maart 2018 de Marktanalyse voor Werklocaties voor de Regio Groningen-Assen afgerond. In dit project is de vraag voor bedrijventerreinen voor alle RGA gemeenten geraamd, waaronder in Tynaarlo. Daarnaast zijn alle Tynaarlose werklocaties geschouwd en beoordeeld en zijn er verschillende gesprekken geweest met verhuizende ondernemers in de regio en in de gemeente Tynaarlo. Tevens is er een diepgaande verhuisanalyse uitgevoerd. De opgedane kennis wordt ook in dit project toegepast en op verschillende vlakken uitgediept.

1.4 Leeswijzer

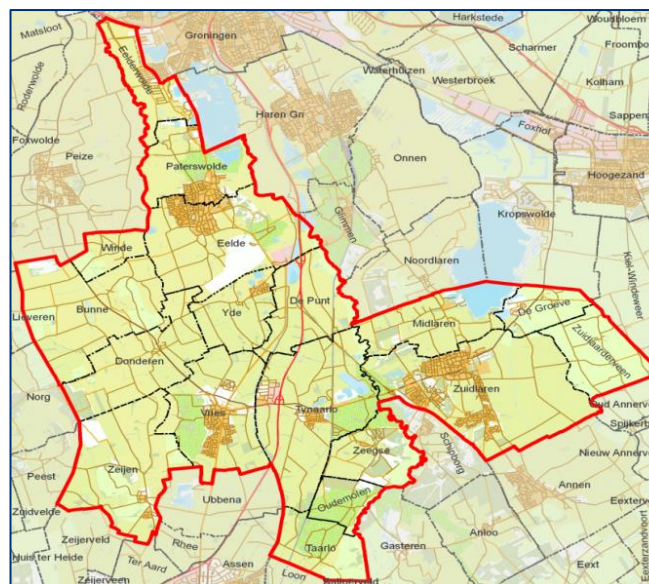
We beginnen dit rapport – na een korte karakterisering van de economie van Tynaarlo – met een reconstructie van het economisch beleid in hoofdstuk 2, waarbij de Kadernota Economie ‘Tynaarlo Verbindt’ centraal staat. Hoofdstuk 2 wordt afgesloten met een overzicht van de beleidsdoelen en van het beoordelingskader wat we gebruiken om te toetsen welke acties, activiteiten en beleidsvoornemens zijn uitgevoerd.

In hoofdstuk 3 rapporteren we de voortgang en de resultaten van de gemeente Tynaarlo op de verschillende beleidsdoelstellingen.

In hoofdstuk 4 komt het ondernemersklimaat – zoals ervaren door ondernemers – aan bod. In dit hoofdstuk rapporteren we de uitkomsten van de enquête onder ondernemers.

In hoofdstuk 5 staan de conclusies, gevolgd door de aanbevelingen in hoofdstuk 6.

Figuur 1: Gemeente Tynaarlo

2 Economisch beleid

In dit hoofdstuk wordt het economisch beleid van de gemeente Tynaarlo beschreven en is een beleidsreconstructie gemaakt van de doelen van dat beleid.

2.1 Karakterisering Economie Tynaarlo

De gemeente Tynaarlo – ontstaan in 1998 door de samenvoeging van de toenmalige gemeenten Eelde, Vries en Zuidlaren – telt in totaal 33.259 inwoners (CBS, 2017). Er waren in Tynaarlo in 2017 in totaal 11.600 banen (LISA). Met 0,35 banen per inwoner is Tynaarlo meer een woongemeente dan een werkgemeente (In Nederland 0,49 banen per inwoner). Dat is – gezien het karakter van Tynaarlo – niet verwonderlijk en/of problematisch.

De economie van Tynaarlo wordt in grote mate bepaald door ontwikkelingen waarop de gemeente Tynaarlo geen invloed heeft. De lokale economie van Tynaarlo functioneert niet goed zonder de regionale economie en de hoogstedelijke voorzieningen die de RGA (en met name Groningen) te bieden heeft. De gemeente Tynaarlo onderkent de meerwaarde van de regio en stemt sommige onderwerpen die van belang worden geacht regionaal af. Hierbij is het subsidiariteitsbeginsel leidend: Tynaarlo doet wat Tynaarlo kan doen, maar wat er regionaal afgestemd moet worden, wordt regionaal afgestemd. Tynaarlo ziet haar toegevoegde waarde aan het regionale ondernemersklimaat met name in het bieden van een goed woonmilieu.

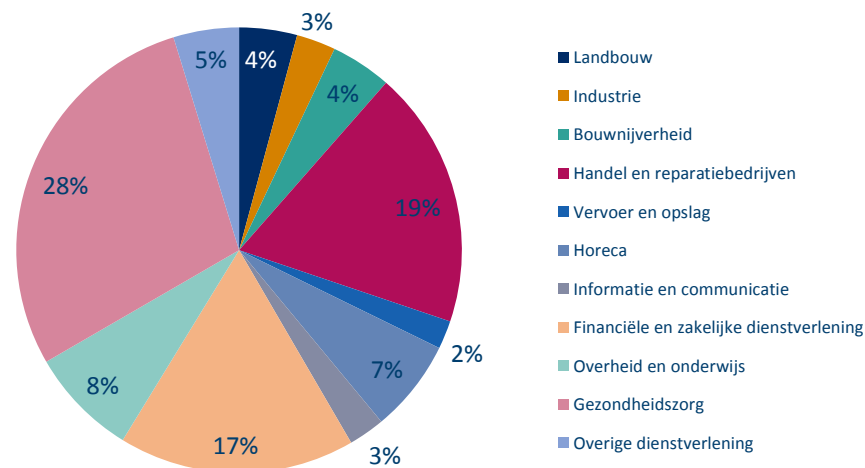
Tynaarlo heeft economisch gezien verschillende sterkten, zoals kwalitatief goede bedrijventerreinen (Vriezerbrug, De Punt en Businesspark Ter Borch), 18 verschillende dorpskernen (waaronder Vries, Eelde-Paterswolde en Zuidlaren) en ook hoort Tynaarlo met Groningen Airport

Eelde bij een select aantal gemeenten met luchthavens die onderdeel uitmaken van het nationale luchthavensysteem. Dat zorgt zowel voor directe werkgelegenheid als voor een aantrekkelijker ondernemersklimaat voor de logistieke sector en voor andere luchthavengebonden bedrijvigheid, zoals de KLM Flight Academy.

De aanwezigheid van veel groen en ‘blauw’ maakt het prettig om in de gemeente Tynaarlo te wonen en is ook een van de redenen dat de toeristische en recreatieve sector er sterk is.

De belangrijkste sectoren uit de economie van Tynaarlo zijn de zorgsector (28% van de werkgelegenheid), de retail en reparatiebedrijven (19%) en de zakelijke en financiële dienstverlening (17%). Toch is de zakelijke dienstverlening – wanneer vergeleken wordt met het Nederlands gemiddelde – in de Tynaarlose economie iets ondervertegenwoordigd. Dat geldt ook voor de industrie.

Figuur 2: Sectorale werkgelegenheidsverdeling Tynaarlo, 2016

Bron: Provincie Drenthe (2016), Bewerking Bureau BUITEN

2.2 Beleidsreconstructie

In deze paragraaf maken we een **reconstructie** van het Economisch Beleid van 2012-2018. De totale beleidsreconstructie staat schematisch weergegeven in figuur 3.

Het college van B&W gaf in 2012 opdracht om economisch beleid voor de gemeente Tynaarlo te ontwikkelen. Daaropvolgend is een economische analyse van Tynaarlo gedaan in 2012. Dit beleidsstuk dient als input voor het economisch beleid, dat is uitgewerkt in de **Kadernota Economie 'Tynaarlo Verbindt'**. 'Tynaarlo verbindt' is bedoeld als het eerste inhoudelijke product in het proces te komen tot nieuw economisch beleid voor de gemeente. Aan de hand van een missie, visie en strategie ('de kaders') werd geprobeerd de economische ontwikkeling in Tynaarlo "te structureren en te versterken".

'Tynaarlo Verbindt' is vastgesteld door de gemeenteraad in 2013. Voor de uitvoering van 'Tynaarlo Verbindt' is in totaal een budget van €400.000,- gereserveerd. Hiervan is per 1 januari 2018 in totaal €260.879,- uitgegeven. Daarmee resteert een budget €139.121. Hiervan is €50.000 gereserveerd voor 2018.

In 'Tynaarlo Verbindt' staan enkele **thema's** met (onderliggende) beleidsdoelen beschreven. Vanuit deze thema's in 'Tynaarlo Verbindt' zijn vijf **actieplannen** gemaakt door ondernemers. De actieplannen zijn:

- Creatieve industrie;
- Duurzaamheid en Innovatie;
- Taskforce Vrijetijdseconomie;
- Zorgeconomie;
- Ontwikkelvisie Luchthavenomgeving GAE.

Deze actieplannen zijn gemaakt door groepen ondernemers. Namens deze groepen ondernemers was er één **ambassadeur** per groep. Deze werkwijze – met actieplannen met ambassadeurs – is in 2014 gestopt

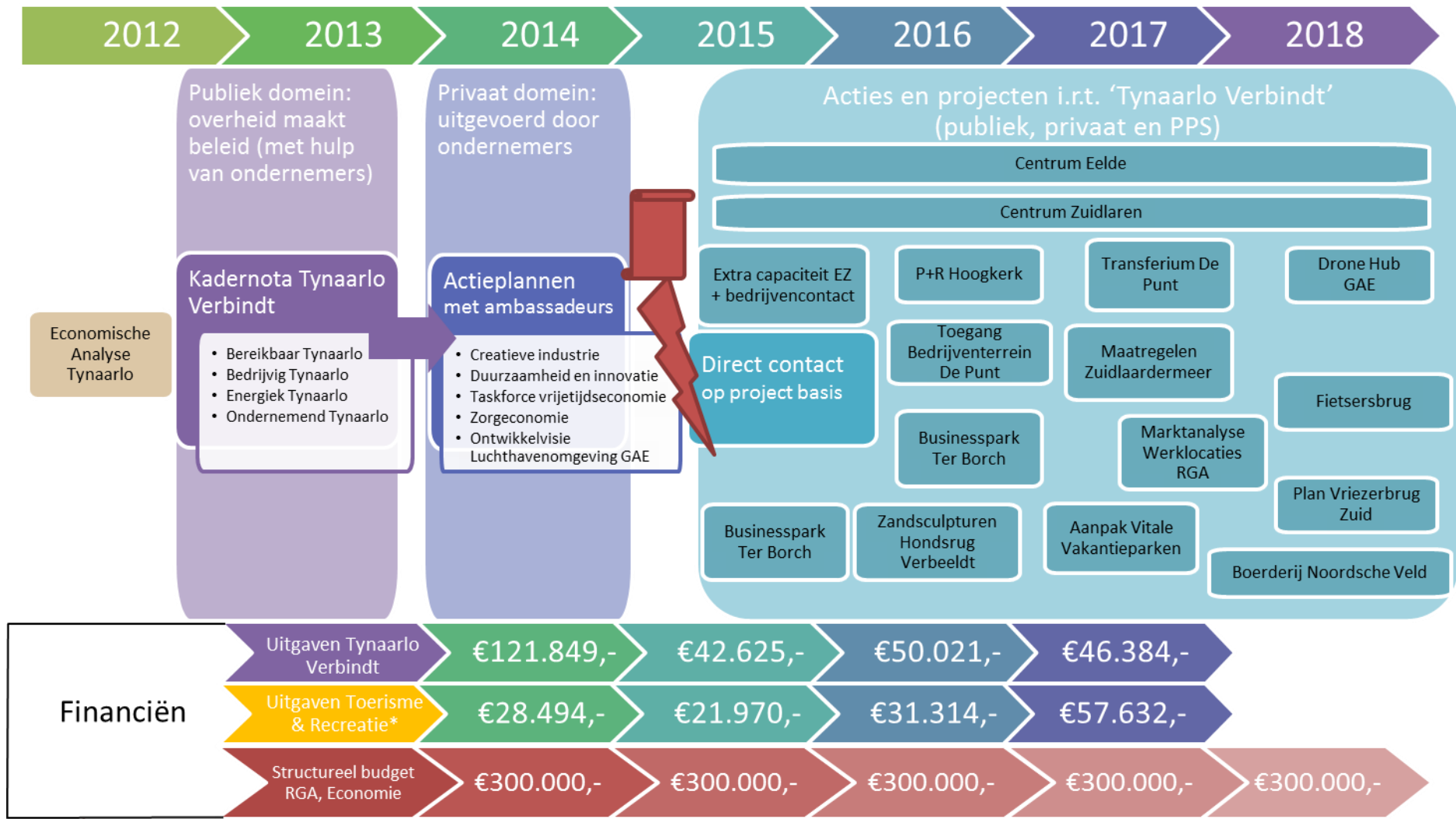
door het toenmalige nieuwe College van B&W. Hierover schrijft het college van B&W – na raadvragen over de stand van zaken aangaande 'Tynaarlo Verbindt' in 2016 – het volgende:

"Ons college heeft na de oplevering van de actieplannen een evaluatie gemaakt en in goed overleg met de ambassadeurs besloten een koerswijziging door te voeren. Het centraal stellen van de ambassadeurs bij de uitvoering is losgelaten. Het principe van 'buiten' naar 'binnen' staat nog wel centraal. Het accent is komen te liggen op direct contact met ondernemers op elk vlak van de lokale economie en het gericht faciliteren. (...) Met de koerswijziging zoals hiervoor beschreven is ook afstand genomen van het principe van het opstellen van het zogenoemde Economisch Jaarverslag. Wij zijn van mening dat een dergelijk overzicht van (in onze ogen) te abstracte cijfers geen feitelijke toegevoegde waarde biedt. (...) Uiteraard zullen wij de ondersteuning welke wij ondernemers bieden in het kader van 'Tynaarlo Verbindt' jaarlijks verantwoorden aan uw raad. Dit doen wij via de jaarrekening".

Zoals uit voorgaande passage blijkt, heeft het nieuwe college door uiteenlopende redenen niet in de vorm van actieplannen met ambassadeurs willen werken. Na deze **beleidsbreuk** heeft het nieuwe college gekozen voor **direct contact met ondernemers** door middel van netwerkbijeenkomsten en bedrijfsbezoeken. Bij de beleidsbreuk in 2014 heeft de gemeenteraad **geen nieuwe kaders** aan het gemeentelijk beleid gesteld. Ook lijkt de raad niet in de positie gesteld te zijn om nieuwe kaders te stellen, want er zijn geen documenten die hierop wijzen. De raad wordt enkel geïnformeerd in de jaarrekening over de besteding van de gelden voor 'Tynaarlo Verbindt'. Doordat de raad geen kaders heeft kunnen stellen, heeft de raad slechts beperkte invloed op de projecten die in het kader van 'Tynaarlo Verbindt' uitgevoerd worden.

Figuur 3: Beleidsreconstructie Economische Zaken Gemeente Tynaarlo, 2012-2018

Nieuwe werkwijze: afgestapt van actieplannen en ambassadeurs, college van B&W koos voor direct contact

Geen nieuwe kaders gesteld vanuit gemeenteraad

*

Enkel niet-structurele uitgaven

Het economisch beleid zoals vastgelegd in 'Tynaarlo Verbindt', is na de beleidsbreuk en werkwijzeverandering in 2014 losgelaten. Desalniettemin hebben bijna alle projecten die in de jaren 2014-2018 zijn uitgevoerd (of nog in uitvoering zijn) qua thematiek wel een relatie met de onderwerpen en beleidsdoelen die in de 'Tynaarlo Verbindt' beschreven staan. De projecten ontvangen soms middelen vanuit het budget 'Tynaarlo Verbindt', maar de meeste projecten zijn thema-overstijgend en worden vanuit verschillende geldstromen en door verschillende partijen gefinancierd.

2.3 Kadernota 'Tynaarlo Verbindt'

Het beleid en de beleidsdoelen zijn vastgelegd in de Kadernota Economie (2013) 'Tynaarlo verbindt' en enkele aanvullende raadsbrieven die vooral over de wijze van werken gaan. Als missie voor het economisch beleid is in de Kadernota het volgende opgenomen:

"Samen met ondernemers en initiatiefnemers zorgen voor een aantrekkelijk en duurzaam woon-, verblijf- en ondernemingsklimaat, waardoor de werkgelegenheid en bedrijfsontwikkeling in de gemeente en de regio gestimuleerd worden".

Deze missie vormt in feite het hoofddoel van het economisch beleid en kan uiteen worden gelegd in de volgende componenten:

- **een aantrekkelijk woon-, verblijfs- en ondernemingsklimaat;**
- **groei van vestigingen en werkgelegenheid;**
- **waaraan samen met ondernemers wordt gewerkt.**

Kader 1: Praktijk van het Economisch Beleid Tynaarlo (2014-2018)

Het principe 'van buiten naar binnen' is leidend voor de manier waarop de gemeente Tynaarlo haar economisch beleid voert. Er wordt informatie opgehaald van buiten, dit wordt vervolgens naar binnen gebracht om op basis daarvan beleid te vormen. 'Tynaarlo bedenkt het niet zelf, maar haalt op bij- en bespreekt met- ondernemers'. De invulling van het economisch beleid is – daar waar Tynaarlo kan – ondernemers faciliteren. De invloed van Tynaarlo op het ondernemersklimaat is beperkt, maar Tynaarlo faciliteert ontwikkelingen waar dat mogelijk is. Dat geldt voor initiatieven vanuit ondernemers, problemen die ontstaan in de bereikbaarheid en mobiliteit en het afstemmen van vraag en aanbod in de markt voor werklocaties. Er is in Tynaarlo een 'ja, mits'-houding tegenover voorstellen vanuit bewoners en ondernemers. Het ambtelijk apparaat streeft maatwerk na per aanvraag en/of ontwikkeling.

Voorbeelden hiervan zijn:

- De gemeente krijgt vanuit ondernemers te horen dat de bereikbaarheid van Vriezerbrug vanaf Groningen matig is. Vervolgens oefent Tynaarlo regionaal invloed uit (en bij vervoerders) om een extra bushalte te creëren bij bedrijventerrein Vriezerbrug. Zo helpt Tynaarlo met het oplossen van bereikbaarheidsproblemen rondom Vriezerbrug.
- Bij bedrijventerrein De Punt heeft de gemeente naar aanleiding van opmerkingen van ondernemers de entree aangepakt en een rotonde aangelegd om de doorstroming van verkeer te verbeteren. Als er opgaven liggen kijkt de gemeente wat er gedaan kan worden om problemen op te lossen.
- De gemeente werkt mee aan verbouwplannen in Eelde en pakt ook de openbare ruimte aan. Samen met marktpartijen wordt er geïnvesteerd in semi-openbaar gebied.
- De gemeente probeert de groei van supermarkten in Zuidlaren te faciliteren. Dit gaat gepaard met verschillende belangen en er zijn nog enkele uitdagingen rondom dit vraagstuk.

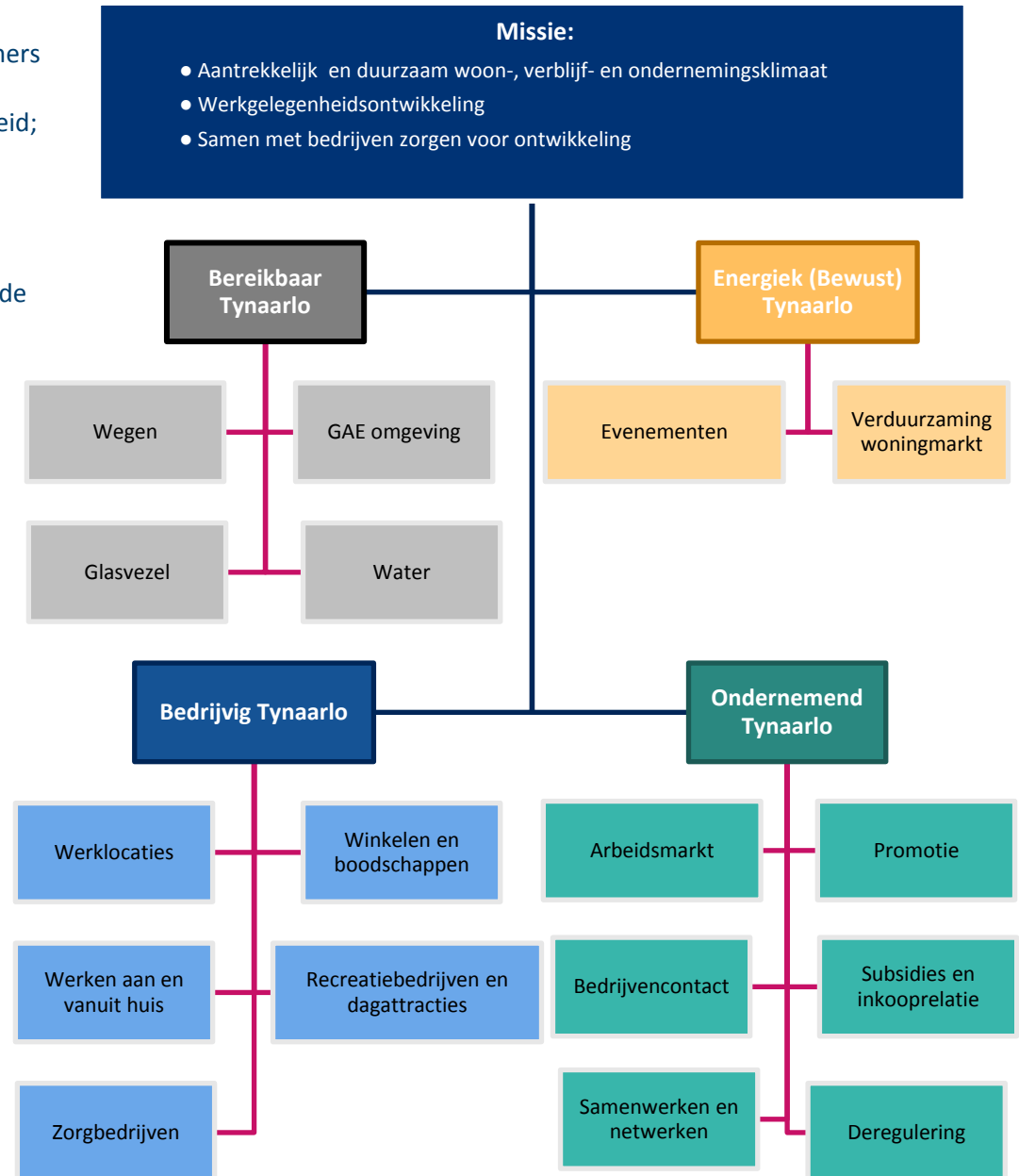

De gemeentelijke inzet is in de Kadernota verdeeld in vier thema's:

- 'Bereikbaar Tynaarlo', dit thema gaat over bereikbaarheid;
- 'Bedrijvig Tynaarlo', dit thema gaat over faciliteren van ondernemers en werklocaties;
- 'Energiek Tynaarlo', dit thema gaat over innovatie en duurzaamheid;
- 'Ondernemend Tynaarlo', dit thema gaat over netwerken, samenwerken en dienstverlening.

Figuur 4 geeft een overzicht van missie (hoofddoel), thema's en subthema's. Binnen elk subthema zijn ambities geformuleerd onder de noemer 'ontwikkelrichting en gewenste effecten'.

Figuur 4: Structuur Kadernota Economie 'Tynaarlo Verbindt'

2.3.1 Kanttekeningen bij de Kadernota Economie

Er is een aantal punten dat het evalueren van het economisch beleid bemoeilijkt. In de Kadernota is geen sprake van heldere en logische samenhang tussen hoofddoel, themadoel, subdoelen en gewenste effecten. In 'ontwikkelrichtingen en gewenste effecten' staan doelen, activiteiten en aandachtspunten dwars door elkaar heen. Een bijkomende handicap voor het evalueren is dat doelen in de Kadernota bijna nergens expliciet en SMART³ zijn verwoord. Er zijn geen absolute doelen (bijv. we streven naar een uitgifte van tenminste 3 ha per jaar) en ook geen relatieve (bijv. de werkloosheid moet zich gunstiger ontwikkelen dan in de RGA als geheel).

Tevens blijkt ook dat in de Kadernota niet overal even scherp naar taken en rollen van de gemeente is gekeken. De beïnvloedingsmogelijkheden van de gemeente verschillen nogal per subthema. Zo heeft de gemeente directe invloed via bestemmingsplannen op de ruimtelijke mogelijkheden voor bedrijvigheid. Maar bij het subthema 'zorgbedrijven' onder thema 'Bedrijvig Tynaarlo' staat de volgende ambitie: "31. De vraag naar personeel in de zorg wordt bediend". Hier ligt in de eerste plaats een verantwoordelijkheid bij de zorgsector zelf, in de tweede plaats bij het daarvoor relevante onderwijs en in de derde plaats bij het (potentiele) arbeidsaanbod. De gemeente kan partijen bij elkaar brengen en kan mensen uit haar 'kaartenbakken' wijzen op kansen in de zorg, maar de directe invloed van de gemeente is hier gering. Bovendien functioneert de arbeidsmarkt eerder op een regionaal dan gemeentelijk schaalniveau. En tenslotte is het een nogal stevige ambitie: de zorgsector kampt immers vrijwel overal met een krappe arbeidsmarkt.

Deze punten – en soortgelijke opmerkingen die bij elk van de (sub)thema's kunnen worden gemaakt – maken dat een directe vergelijking tussen de doelen van de Kadernota enerzijds en de beleidspraktijk en economische ontwikkeling anderzijds, niet eenvoudig

³ Specifiek, Meetbaar, Acceptabel, Realistisch, Tijdsgebonden

kan worden gemaakt. We zullen voor de beoordeling van de praktijk dan ook verschillende bronnen met elkaar combineren en zowel kwalitatief als kwantitatief analyseren. We kijken daarbij meer naar de strekking van het beleid dan naar de letter. We brengen de voortgang op themaniveau en op het niveau van de missie in beeld en komen op basis daarvan tot een oordeel over de effectiviteit van het beleid. We hebben daarbij twee kernvragen in het achterhoofd: 1) worden de goede dingen gedaan? 2) worden de dingen goed gedaan?

Met inachtneming van de voorafgaande kanttekeningen, is met de Rekenkamercommissie van Tynaarlo overeengekomen om toch een beoordelingskader te gebruiken. Dat beoordelingskader sluit aan op de achterliggende doelen van de Kadernota en is overzichtelijk. We gaan daarom op het niveau van de missie en op het niveau van de vier thema's één of enkele indicator(en) analyseren op basis waarvan we bepalen of er sprake is van een effectief economisch beleid. Op deze wijze onderzoeken we of de beleidsdoelen (zoals vastgesteld in de Kadernota 'Tynaarlo Verbindt', 2013) wel of niet zijn behaald. Het beoordelingskader is opgenomen in bijlage 1.

2.4 Beleidsdoelen & beoordelingskader

In deze paragraaf komen de beleidsdoelen en het gebruikte beoordelingskader aan bod.

In de Kadernota 'Tynaarlo Verbindt' staan zoals eerder beschreven geen SMART-geformuleerde beleidsdoelstellingen. Daarom hebben we – als er geen duidelijke beleidsdoelstellingen beschreven staan – de onderliggende beleidsdoelen beschreven. De voornemens uit de Kadernota analyseren we via het beantwoorden van de volgende deelvragen:

- Welke acties/activiteiten/beleidsvoornemens zijn uitgevoerd?
- Wat is daarvan de output, het resultaat en de impact? (effecten op verschillende niveaus)

- Op welke manier leveren de acties/activiteiten/beleidsvoornemens een directe of indirecte bijdrage aan de hoofddoelen zoals verwoord in de missie?

Doelen op niveau 'missie'

De missie valt uiteen in drie delen, waarvan de beoogde groei van de werkgelegenheid goed is te vatten in een indicator. Daarbij kijken we naar de absolute ontwikkeling (afname, vrijwel gelijk, toename) en naar de relatieve ontwikkeling: hoe doet Tynaarlo het ten opzichte van de RGA als geheel en ten opzichte van Nederland.

Indicator doelbereik missie: Werkgelegenheid, ontwikkeling aantal banen 2013-2017/('18)

Score:

- 1 Negatief in Tynaarlo en relatief minder dan in RGA of NL
- 2 Negatief in Tynaarlo maar beter dan in RGA of NL
- 3 Min of meer neutraal in Tynaarlo en relatief minder dan in RGA of NL
- 4 Min of meer neutraal in Tynaarlo maar beter dan in RGA of NL
- 5 Positief in Tynaarlo maar relatief minder dan in RGA of NL
- 6 Positief in Tynaarlo en beter dan in RGA of NL

Bij scores 1 t/m 4 is het beoogde doel – stijging aantal banen – niet gehaald, maar bij 2 en 4 kan dat ook door de conjunctuur komen. Bij 5 en 6 is het absolute doel gehaald, maar moet op basis van andere, kwalitatieve informatie blijken of dat mede door het beleid is. Bij 5 oordelen we dat het beoogde doel is gehaald maar dat andere informatie meer moet zeggen over de vraag of dat alleen conjunctureel is. Bij 6 is er sprake van doelbereik en is het plausibel dat het beleid daaraan een bijdrage heeft geleverd.

Doelen 'Bereikbaar Tynaarlo'

Bij 'Bereikbaar Tynaarlo' is er geen helder overkoepelend doel aan te wijzen in de Kadernota. Per subthema is dat eveneens niet helder. Er is een aantal voorgenomen acties waarvan kan worden nagegaan of die

is/zijn gerealiseerd (o.a. aanleg Transferium De Punt, nieuw bestemmingsplan voorterrein GAE). En we kunnen voor enkele subthema's globale doelen destilleren, die echter niet één op één zo in de Kadernota staan. Deze zijn:

- Groningen Airport Eelde: Het nieuwe bestemmingsplan heeft geleid tot meer en meer diverse bedrijvigheid op GAE in termen van aantal vestigingen, aantal sectoren en aantal banen;
- Wegen: ondernemers ervaren de wegbereikbaarheid als niet verslechterd ten opzichte van 2013 (bron: interviews en enquête ondernemers);

De andere subthema's – ontsluiting glasvezel buitengebied en recreatieve benutting Noord-Willemskanaal – nemen we wel mee in de analyse maar we koppelen er geen expliciet doel aan (we kunnen er geen meetbaar doel aan verbinden).

Doelen 'Bedrijvig Tynaarlo'

Bij 'Bedrijvig Tynaarlo' wil de gemeente komen tot het ruimtelijk faciliteren van de economie. Daarbij wordt gekeken naar de bedrijventerreinen, de detailhandelsgebieden, mogelijkheden voor werken aan huis, de toeristisch-recreatieve ontwikkeling en de zorgsector als specifiek speerpunt. We komen tot de volgende doelen:

- De resterende ruimte op Vriezerbrug wordt uitgegeven;
- De leegstand in winkels volgt het regionale beeld (of doet het beter);
- Het aantal bedrijven met werk aan/vanuit huis is gestegen en minstens zoveel als dat in de RGA het geval is;
- De ontwikkeling van het aantal overnachtingen houdt gelijke tred met die in Drenthe;
- Het aantal bezoekers aan de drie grootste evenementen in Tynaarlo is opgeteld tenminste gelijk gebleven;
- De werkgelegenheid in de zorg heeft zich tenminste gelijk ontwikkeld als in de RGA minus de stad Groningen;
- Er is door private partijen geïnvesteerd in een aantal (x) woon-zorg-combinaties.

Doelen 'Energiek Tynaarlo'

Bij 'Energiek Tynaarlo' zijn geen heldere doelen geformuleerd. Duidelijk is dat de gemeente ernaar streeft dat er in Tynaarlo meer duurzame energie wordt opgewekt, dat er minder energie wordt gebruikt en duurzamer wordt geproduceerd en dat verduurzaming van woningen wordt nagestreefd. Deze doelen kunnen als basis voor de beoordeling dienen, waarbij zij aangetekend dat er tal van andere ontwikkelingen een rol spelen die ook van invloed zijn op het bereiken van deze doelen.

Doelen 'Ondernemend Tynaarlo'

Onder 'Ondernemend Tynaarlo' is een grote verscheidenheid van subthema's samengevoegd. Kijkend naar deze onderwerpen kan overkoepelend worden gesteld dat het verbeteren van de gemeentelijke dienstverlening in de perceptie van ondernemers hiervan een exponent vormt. Als norm kunnen we daarbij formuleren: de meerderheid van de ondernemers is neutraal of positief over de gemeentelijke dienstverlening (bron: enquête ondernemers voor dit onderzoek).

3 Voortgang en resultaten

In dit hoofdstuk rapporteren we de voortgang en de resultaten op de verschillende beleidsdoelstellingen zoals vastgelegd in het beoordelingskader in hoofdstuk 2.

Er wordt gewerkt met vier typen beoordelingen, waarvoor we verschillende symbolen gebruiken:

- Doel behaald
- Doel nog niet behaald, maar er zijn stappen gezet om het doel te behalen
- Doel niet behaald
- Doel kan niet worden geëvalueerd

De beoordelingen worden per beleidsdoelstelling gegeven. Aan het eind van het hoofdstuk wordt per thema een beoordeling gegeven.

3.1 Niveau 'missie': werkgelegenheidsontwikkeling

Beleidsdoelstelling: Werkgelegenheidsontwikkeling

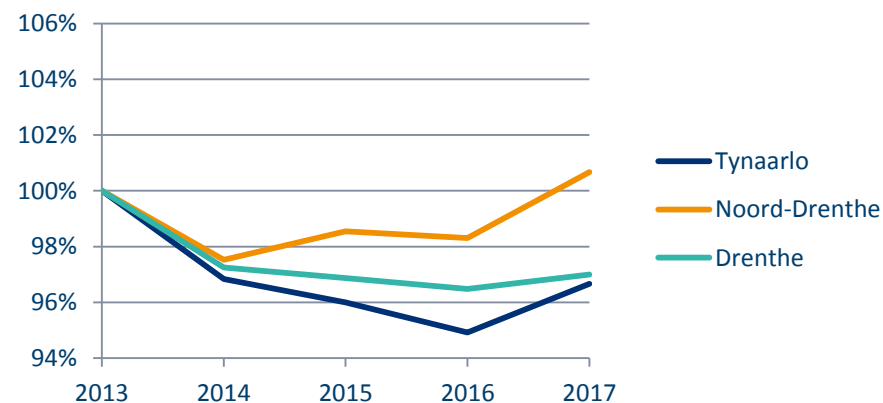

Tynaarlo heeft qua werkgelegenheidsontwikkeling in de jaren 2013-2017 minder goed gepresteerd dan COROP regio Noord-Drenthe, dan de provincie Drenthe en dan Nederland (zie tabel 1, volgende pagina).

De werkgelegenheid in Tynaarlo is tussen 2013 en 2017 gedaald. Er was in deze periode een afname van de werkgelegenheid van -3,3%. In dezelfde periode steeg in COROP regio Noord-Drenthe de werkgelegenheid met 0,7%. In heel Drenthe was er een daling van -3,0% van de werkgelegenheid. Nederland deed het beter in deze periode met een groei van de werkgelegenheid van 2,8%.

Als we naar de jaren 2016 en 2017 kijken verandert dit beeld. Tussen 2016 en 2017 deed Tynaarlo het qua werkgelegenheidsontwikkeling gemiddeld beter dan Drenthe en Nederland. De werkgelegenheid groeide in deze periode met 1,8% (Drenthe 0,5% en Nederland 1,5%). De COROP-regio Noord-Drenthe groeide sneller met 2,4%. Per saldo is het doel dus niet gehaald, maar de laatste twee jaar zijn wel positief.

Figuur 5: Werkgelegenheid Tynaarlo, Noord-Drenthe en Drenthe (index), 2013-2017

LISA (2017), bewerking Bureau BUITEN

Tabel 1: Tynaarlo i.r.t. Noord-Drenthe, Drenthe en Nederland

		2013	2014	2015	2016	2017	Groei '13-'17	Groei '16-'17
Tynaarlo	Banen	12.000	11.620	11.520	11.390	11.600	-3,3%	1,8%
	Vestigingen	2.830	2.770	2.790	2.800	2.850	0,7%	1,8%
Noord-Drenthe (COROP)	Banen	84.820	82.720	83.590	83.380	85.390	0,7%	2,4%
	Vestigingen	15.510	15.280	15.280	15.280	15.370	-0,9%	0,6%
Provincie Drenthe	Banen	222.450	216.340	215.500	214.630	215.780	-3,0%	0,5%
	Vestigingen	40.520	39.750	39.780	39.740	39.910	-1,5%	0,4%
Nederland	Banen						2,8%	1,5%
	Vestigingen						14,2%	2,8%

3.2 Niveau: 'Bereikbaar Tynaarlo'

Uitgevoerde acties/projecten i.r.t. 'Bereikbaar Tynaarlo':

- Bestemmingsplan Groningen Airport Eelde
- Toegang bedrijventerrein De Punt
- Transferium De Punt
- Fietsersbrug
- P+R Hoogkerk

Beleidsdoelstelling: Het nieuwe bestemmingsplan van Groningen Airport Eelde heeft geleid tot meer en meer diverse bedrijvigheid op GAE in termen van aantal vestigingen, aantal sectoren en aantal banen;

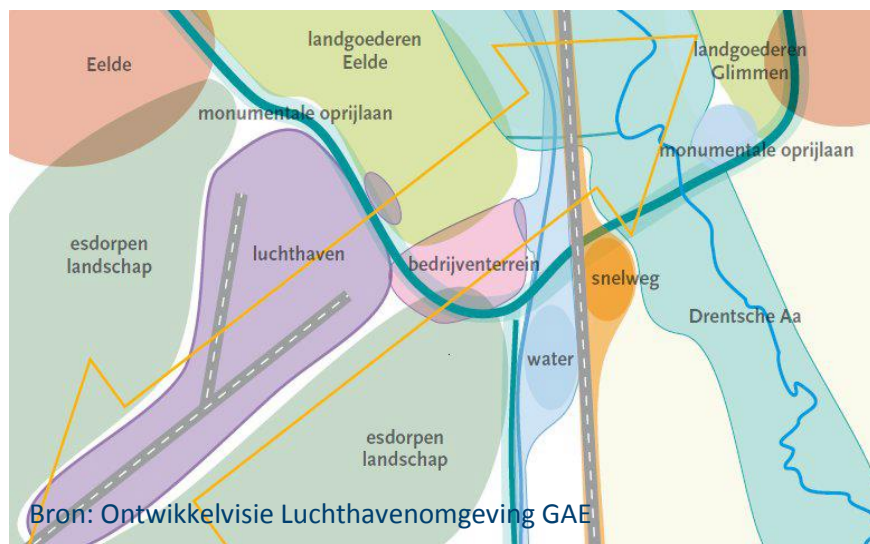
In 2014 is de Ontwikkelvisie Luchthavenomgeving Groningen Airport Eelde (in samenwerking met de provincie Drenthe) vastgesteld. Hiermee,

geven lokale en provinciale overheden de ontwikkelrichting van het gebied weer. Daarnaast voldoen de overheden aan de morele verplichting om het gebied aantrekkelijker te maken. Het achterliggende doel – de groei van het aantal vestigingen en groei van het aantal banen op het terrein van GAE – is nog niet behaald, maar de gemeente en provincie scheppen hiervoor wel de randvoorwaarden. Dit zal zich – waarschijnlijk – op de middellange termijn wel uiten in groei van het aantal vestigingen, sectoren en banen.

Bij GAE zelf is het aantal FTE's tussen 2013 en 2017 gestegen van 47,9 naar 52,0 (8,6% groei; Jaarverslag GAE, 2017). Ook is het totaal aantal passagiers wat vanaf GAE vliegt gestegen van 201.721 in 2013 naar 227.982 in 2017 (13,0% groei en een nieuw record; Jaarverslag GAE, 2017). Het aantal vliegbewegingen is gedaald, wat vooral is te wijten aan de daling van lesvluchten van de luchtvaartschool. Het aantal vracht- en passagiersvluchten is stabiel.

Figuur 6: Schematische weergave landschapstructuur GAE en omgeving

Beleidsdoelstelling: Ondernemers ervaren de weg- en OV bereikbaarheid als niet verslechterd ten opzichte van 2013

74% van de responderende ondernemers beoordeelt de wegbereikbaarheid als goed of heel goed in de ondernemersenquête. Slechts 5% oordeelt negatief over de wegbereikbaarheid. Daarmee wordt de bereikbaarheid positief beoordeeld. Er zijn geen ondernemers die aangeven dat de bereikbaarheid verslechterd is in de laatste jaren.

Ondernemers hebben wel zo nu en dan last van knelpunten rondom het Julianaplein bij Groningen-Zuid. Dat zal ook de komende jaren nog zo blijven, gezien de grootschalige infrastructurele ingrepen die hier de komende jaren plaatsvinden. Dat ondernemers de bereikbaarheid als niet-

verslechterd ervaren, is onder andere (maar niet alleen) te danken aan de gemeente Tynaarlo.

3.3 Niveau: 'Bedrijvig Tynaarlo'

Uitgevoerde projecten/acties i.r.t. 'Bedrijvig Tynaarlo':

- Plan Vriezerbrug Zuid
- Marktanalyse Werklocaties Regio Groningen Assen
- Ontwikkeling Businesspark Ter Borch
- Maatregelen Zuidlaardermeer
- Aanpak Vitale Vakantieparken

Beleidsdoelstelling: De resterende ruimte op Vriezerbrug wordt uitgegeven

Dit beleidsdoel is (nagenoeg) behaald. Er zijn tussen 2013-2018 verschillende kavels uitgegeven op Vriezerbrug. Er is momenteel nog 1 kavel over met een totale grootte van 0,9 ha. Dit is de reden dat de gemeente plannen aan het ontwikkelen is om Vriezerbrug Zuid te gaan ontwikkelen. Naast het uitgeven van Vriezerbrug heeft de gemeente Tynaarlo een nieuwe werklocatie gecreëerd. Businesspark Ter Borch is de nieuwste werklocatie van Tynaarlo, gericht op een regionaal segment bedrijvigheid. Het beeldkwaliteitsplan is onlangs vastgesteld. Er zijn enkele leads die nu beter geïnformeerd kunnen worden over wat zij wel mogen ontwikkelen op Businesspark Ter Borch en wat niet. Voor de lokale bedrijvigheid biedt Ter Borch geen (of weinig) meerwaarde.

Beleidsdoelstelling: De leegstand in winkels volgt het regionale beeld (of doet het beter)

Er is in Tynaarlo ca. 14% winkelleegstand in 2016 (CBS Dashboard Leegstand, 2016). Het gemiddelde in Drenthe en in Nederland is ook ca. 14% in 2016. Er is in Assen meer winkelleegstand, namelijk 20%. In Groningen stad is er 8% winkelleegstand. Daarmee zit Tynaarlo tussen de leegstand van Assen en Groningen stad in.

Er zijn ook bronnen die wijzen op een lagere winkelleegstand in Tynaarlo. Deze bronnen geven aan dat de winkelleegstand in Tynaarlo ca. 7% was in 2016 (DTNP Leegstandsbarometer, 2016; Compendium voor de Leefomgeving, 2017).

Op basis van de verschillende bronnen concluderen we dat de winkelleegstand in Tynaarlo zich op of onder het regionaal en Drents gemiddelde bevindt.

Beleidsdoelstelling: Het aantal bedrijven met werk aan/vanuit huis is gestegen en minstens zoveel als dat in de RGA het geval is

Van alle respondenten voert 43% het bedrijf aan- of vanuit huis. Als alleen naar de groep ZZP'ers wordt gekeken, voert 75% het bedrijf aan- of vanuit het woonhuis. Het aantal ZZP'ers is gestegen in de gemeente Tynaarlo. Dat blijkt ook uit de stijging van het aantal vestigingen in Tynaarlo. Het aantal vestigingen is in Tynaarlo sterker gegroeid dan in Drenthe.

Beleidsdoelstelling: De ontwikkeling van het aantal overnachtingen houdt gelijke tred met dat in Drenthe

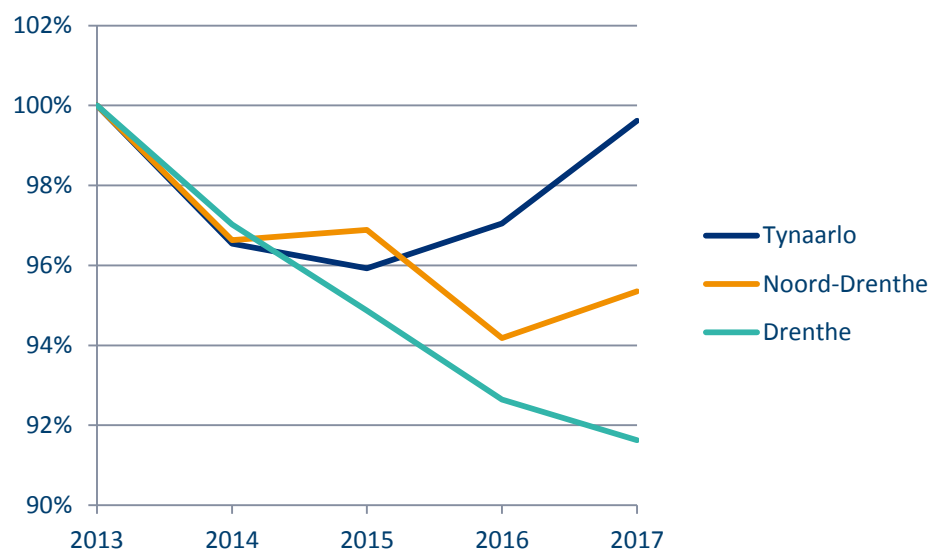
De gemeente Tynaarlo heeft jaarlijks ca. 300.000 toeristische overnachtingen. Na een lichte daling in de jaren 2013-2015 is het aantal toeristische overnachtingen weer gestegen in de jaren 2016-2017. Dit komt mede doordat de crisis voorbij is, maar ook door de opening van Van Der Valk Hotel Groningen-Hoogkerk in 2016. Het aantal toeristische overnachtingen is per saldo dus stabiel in de gemeente Tynaarlo. Dat geldt ook voor de provincie Drenthe (Trendrapport Vrijtijdseconomie Drenthe, 2017).

Beleidsdoelstelling: De zorgsector is qua werkgelegenheid gelijk ontwikkeld als de RGA minus de stad Groningen

De zorgsector bedraagt in Tynaarlo 28,6% van de banen. In de provincie Drenthe is dat 19,6% (Kamer van Koophandel Regiodata, 2018). In COROP regio Noord-Drenthe is de werkgelegenheid in de zorg in de jaren 2013-2017 gedaald met -4,6%. In de gemeente Tynaarlo is in deze periode de werkgelegenheid in de zorg stabiel geweest (0,0% groei; 3.385 banen in 2013 respectievelijk 3.372 banen in 2017; Gemeente Tynaarlo, 2017). De werkgelegenheid in de zorg is in Drenthe tussen 2013 en 2017 met 8% gedaald (Trendbureau Drenthe, 2017). Tynaarlo heeft zich dus qua **werkgelegenheid in de zorg beter ontwikkeld** dan COROP regio Noord-Drenthe en ook beter dan de provincie Drenthe. In COROP regio Groningen Overig (waar Groningen-stad ook in ligt) is de werkgelegenheid in dezelfde periode gestegen met 2,9% (LISA, 2017), wat iets beter is dan de gemeente Tynaarlo.

Figuur 7: Werkgelegenheid in de zorg, gemeente Tynaarlo, Noord-Drenthe en Drenthe (index), 2013-2017

Bronnen: LISA (2017), Gemeente Tynaarlo (2017) en Trendbureau Drenthe (2017), Bewerking Bureau BUITEN

Beleidsdoelstelling: Er is door private partijen geïnvesteerd in een aantal woon-zorgcombinaties

Er zijn verschillende investeringen gedaan door private partijen in zorg. Er zijn verbouwingen geweest van De Kornoeljahof (Interzorg) en ook op het terrein van Visio de Brink is geïnvesteerd. Op het terrein van Visio de Brink is onder andere het binnenzwembad 'De Plons' vernieuwd, met hulp van crowdfunding. Het is onduidelijk wat de omvang van de investeringen is.

3.4 Niveau: 'Energiek Tynaarlo'

Uitgevoerde projecten/acties i.r.t. 'Energiek Tynaarlo':

- Geen/onbekend

Onderliggende Beleidsdoelstelling: Meer duurzame energie opwekken dan gemiddeld in COROP Noord-Drenthe of Drenthe

Bij 'Energiek Tynaarlo' zijn geen heldere doelen geformuleerd. Duidelijk is dat de gemeente ernaar streeft dat er in Tynaarlo meer duurzame energie wordt opgewekt, dat er minder energie wordt gebruikt en duurzamer wordt geproduceerd en dat verduurzaming van woningen wordt nagestreefd. Om stappen te zetten op de energietransitie is onder andere het actieplan Duurzaamheid en Innovatie gemaakt, waarbij aan de hand van het begrip 'Dorp van de Toekomst' een stip op de horizon is gezet. In het actieplan Duurzaamheid en Innovatie wordt het volgende geschetst over dat 'Dorp van de Toekomst': *"Het is een toekomstbeeld dat inwoners, bedrijven en instellingen inspireert, motiveert en in beweging brengt om samen stappen te zetten om hun leefomgeving duurzamer en toekomstbestendiger te maken"*.

Tabel 2: *Hernieuwbare Energie, Tynaarlo i.r.t. Noord-Drenthe en Drenthe*

Energiesoort	Tynaarlo	COROP	Drenthe
Hernieuwbare energie (totalen) (TJ, 2016)	219	2166	4597
Zonnestroom (MJ/inwoner, 2017)	738	868	901
Wind (MJ/inwoner, 2017)	0	0	293
Hernieuwbare warmte (MJ/inwoner, 2016)	3496	5088	5338
Hernieuwbare elektriciteit (MJ/inwoner, 2016)	2458	5596	3341

Bron: Klimaatmonitor (2017), Bewerking Bureau BUITEN

Beleidsdoelstelling: Het aantal bezoekers aan de drie grootste evenementen in Tynaarlo is opgeteld ten minste gelijk gebleven

De gemeente Tynaarlo heeft twee grote evenementen: de Zuidlaardermarkt in Zuidlaren en het Bloemencorso in Eelde. Op de Zuidlaardermarkt in Zuidlaren komen ca. 150.000 bezoekers af en op het Bloemencorso komen ca. 50.000 bezoekers af. Er zijn geen langjarige cijfers beschikbaar of bekend bij de gemeente Tynaarlo. Dit valt ook niet op te maken uit de websites van de genoemde evenementen. Dit beleidsdoel kan daarom niet geëvalueerd worden.

Er is vanuit de gemeente geen extra inzet om meer evenementen te stimuleren. Als er een vraag is vanuit de markt probeert Tynaarlo te faciliteren. Afhankelijk van de vraag geeft Tynaarlo toestemming ('ja, mits'- in plaats van een 'nee, tenzij'-houding).

Tynaarlo was tussen mei 2017 en mei 2018 de Culturele Gemeente van de provincie Drenthe, wat waarschijnlijk tot extra bezoekers heeft geleid, maar cijfers ontbreken daarover.

Nadat er afgestapt is van het actieplan is het onduidelijk wat er in het kader van 'Energiek Tynaarlo' is uitgevoerd aan projecten die qua thematiek hierop aansluiten. Als we uitgaan van indicatoren op gebied van energie, scoort Tynaarlo in vergelijking met COROP Noord-Drenthe en met provincie Drenthe niet goed. Er wordt in Tynaarlo per persoon minder hernieuwbare opgewekt dan in de COROP regio Noord-Drenthe en dan in de provincie Drenthe. Zie hiervoor tabel 2.

3.5 Niveau: 'Ondernemend Tynaarlo'

Uitgevoerde projecten/acties i.r.t. 'Ondernemend Tynaarlo':

- Aanstelling bedrijvencontactfunctionaris (één aanspreekpunt bij de gemeente) in combinatie met structureel overleg met ondernemersverenigingen
- Economisch platform voor bedrijven in de Regio Groningen Assen
- Bedrijvenregeling Drenthe

Onder 'Ondernemend Tynaarlo' is een grote verscheidenheid van subthema's samengevoegd. Kijkend naar deze onderwerpen kan overkoepelend worden gesteld dat A: het verbeteren van de gemeentelijke dienstverlening in de perceptie van ondernemers hiervan een exponent vormt en B: er wordt naar gestreefd dat de meerderheid van de ondernemers neutraal of positief is over de gemeentelijke dienstverlening.

Beleidsdoelstelling: Verbeteren van de gemeentelijke dienstverlening voor ondernemers

Er staat in de Kadernota 'Tynaarlo Verbindt' ook dat er aanpassingen worden gedaan aan beleid en/of regelgeving om het ondernemersklimaat van Tynaarlo te verbeteren, maar dit is niet gebeurd. Er blijkt in sommige

gevallen nog wel behoefte aan te zijn. Dat blijkt uit de volgende opmerking van een B&B-ondernemer in Tynaarlo:

“Bij de Bed&Breakfast regels in het bestemmingsplan voor het Buitengebied staat nu vermeld dat er geen kookgelegenheden in de keukens van Bed&Breakfast aanwezig mogen zijn. Toch vinden veel mensen vinden het wel prettig als ze meerdere dagen verblijven in een vrijstaande Bed&Breakfast dat ze zelf ook hun eten kunnen bereiden. Als er wordt gekeken naar het aanbod op AirBnB zie je ook dat dit vaak wordt aangeboden, men wil meer luxe als men op vakantie is. Ik zou er dan ook voor pleiten dat de regels daarin versoepeld worden om een ruimere doelgroep te kunnen bedienen zodat de investering in een vrijstaande Bed&Breakfast ook meer gerechtvaardigd is. Als mensen meerdere nachten verblijven is dit ook goed voor de economie in de regio (bezoeken dagrecreatie, fietsverhuur, kopje koffie hier of daar etc.). De regels zijn ook meer bedoeld om permanente bewoning tegen te gaan, dit is op een andere wijze wel op te lossen en zal niet afhangen van een kookgelegenheid in het pand”.

Ook ondervindt de Bed&Breakfast ondernemer oneerlijke concurrentie van AirBnB, want in AirBnB-onderkomens kan namelijk wel gekookt worden, ook in het buitengebied. Dit is een pakkend voorbeeld van regelgeving die een update kan krijgen om het ondernemersklimaat voor ondernemers in het buitengebied te verbeteren, als de raad dit een voorbeeld van ongewenste concurrentie vindt.

Beleidsdoelstelling: De meerderheid van de ondernemers is neutraal of positief over de gemeentelijke dienstverlening

De meerderheid van de responderende ondernemers (80%) is neutraal of positief over de gemeentelijke dienstverlening. Daarbij is wel een belangrijke notie dat 63% bij deze stelling neutraal heeft ingevuld. 17% is

positief of zeer positief, tegenover 20% van de mensen die negatief of zeer negatief zijn over de dienstverlening van de gemeente naar ondernemers. Er zijn dus meer ondernemers die negatief zijn, dan uitgesproken positief. De beleidsdoelstelling is wel behaald, maar de gemeentelijke dienstverlening naar ondernemers is wel een aandachtspunt (of misschien verbeterpunt) voor de gemeente Tynaarlo.

Er worden netwerkbijeenkomsten en bedrijfsbezoeken georganiseerd
Er worden geregeld netwerkbijeenkomsten en bedrijfsbezoeken georganiseerd om goede contacten te onderhouden met ondernemers. Er zijn lunch en ontbijtbijeenkomsten geweest en een recreatiebijeenkomst vindt zo nu en dan plaats (ongeveer vijf bijeenkomsten in twee jaar). Daarnaast zijn er gemiddeld eens in de zes tot acht weken bedrijfsbezoeken door de wethouders van Tynaarlo.

Er is geen structurele subsidie aan ondernemersverenigingen
De gemeente subsidieert de ondernemersverenigingen niet structureel. Het is (logischerwijs) de bedoeling dat ondernemersverenigingen worden gefinancierd door ondernemers zelf. De gemeente Tynaarlo levert wel incidenteel een financiële bijdrage aan evenementen die ondernemersverenigingen organiseren. Dat blijkt ook uit de besteding van de middelen uit het budget ‘Tynaarlo Verbindt’.

De rol van de bedrijfscontactfunctionaris is niet voldoende geborgd
Er is – op aanwijzing van ondernemers – in 2015 een bedrijfscontactfunctionaris aangesteld bij de gemeente Tynaarlo. Bureau BUITEN heeft de bedrijfscontactfunctionaris in dit kader uitvoerig gesproken, en ook in 2017 bij de Marktanalyse voor Werklocaties voor de Regio Groningen-Assen. Bureau BUITEN komt op basis van meerdere gesprekken met de bedrijfscontactfunctionaris en gesprekken met de ondernemersverenigingen tot de volgende bevindingen:

- Er is geregeld direct contact tussen de gemeente Tynaarlo en de ondernemersverenigingen. De lijnen zijn kort: via de bedrijfscontactfunctionaris hebben ondernemers een direct

aanspreekpunt bij de gemeente en op deze wijze worden de belangen van ondernemers behartigd. Ondernemers zijn tevreden over het bestaan van de bedrijfscontactfunctionarisrol in de gemeente Tynaarlo.

- De rol- en functie van de bedrijfscontactfunctionaris is in de ambtelijke organisatie van de gemeente Tynaarlo onvoldoende geborgd. Hierdoor boet de bedrijfscontactfunctionaris in aan slagkracht. Ondernemers doen vaak suggesties over kleinschalige aanpassingen in de openbare ruimte (onder andere om de veiligheid te verbeteren), of zij komen met ideeën om betere verbindingen te leggen in de gemeente (bijvoorbeeld een voetgangersbruggetje bij bedrijventerrein Vriezerbrug). Deze vragen worden neergelegd bij de bedrijfscontactfunctionaris, maar in de huidige rol van de bedrijfscontactfunctionaris is het niet gemakkelijk om in de ambtelijke organisatie bij andere afdelingen de spreekwoordelijke bal aan het rollen te krijgen. Het mandaat van de bedrijfscontactfunctionaris reikt niet ver genoeg en er is onvoldoende steun voor deze rol vanuit het ambtelijk management. Dit beeld wordt ambtelijk bevestigd en ook de ondernemersverenigingen onderkennen dit.

Formatie voor economische zaken en bedrijfscontact is laag

De ambtelijke capaciteit voor economische zaken en bedrijfscontact tezamen is slechts 1 fte (en door de jaren heen gedaald) naast 0,67 fte voor recreatie en toerisme. Economische ontwikkeling blijkt relatief laag te staan op de prioriteitenlijst van het ambtelijk management. Dat past enerzijds bij het karakter van Tynaarlo als groene long tussen de steden Groningen en Assen in, maar anderzijds heeft het een wat passief karakter. Tynaarlo zet hoofdzakelijk in op het behoud van het goede woonklimaat en de leefomgeving.

Tynaarlo doet mee aan de Bedrijvenregeling Drenthe

De provincie Drenthe heeft €2 miljoen beschikbaar gesteld voor een bedrijvenregeling gericht op het stimuleren van vestiging, groei en innovatie van bedrijven in Drenthe. Dit onder voorwaarde van

gemeentelijke cofinanciering met eenzelfde bedrag. De raad heeft in 2017 hiervoor een bedrag van €200.000,- beschikbaar gesteld, waardoor een subsidiepot van €400.000,- beschikbaar is voor eigen ondernemers, waaronder ook voor nieuw-vestigingen op het voorterrein van GAE en op Businesspark Ter Borch. Inmiddels zijn er twee subsidies verleend voor een totaalbedrag van €100.000,-. De Bedrijvenregeling Drenthe loopt van 1 januari 2018 tot 1 januari 2020.

3.6 Conclusie Economisch Beleid

In deze paragraaf staan de conclusies over het economisch beleid van de gemeente Tynaarlo van 2013-2017.

3.6.1 Doeltreffendheid van het beleid

Onder de doeltreffendheid van het beleid verstaan we het doelbereik (zijn de doelen behaald?) en de causaliteit (komt dat door het beleid of niet?)

Er zijn meerdere kanttekeningen te plaatsen bij manieren waarop het beleid geformuleerd is. In de Kadernota is geen sprake van heldere en logische samenhang tussen hoofddoel, themadoel, subdoelen en gewenste effecten. In 'ontwikkelrichtingen en gewenste effecten' staan doelen, activiteiten en aandachtspunten door elkaar heen. Ook zijn de doelen bijna nergens expliciet benoemd en/of SMART gemaakt. Tevens blijkt ook dat in de Kadernota niet overal even scherp naar taken en rollen van de gemeente is gekeken. Zo zijn er sommige gewenste effecten beschreven die buiten de beïnvloedingsmogelijkheden van de gemeente liggen.

Het college van B&W heeft – na het vaststellen van de Kadernota – om uiteenlopende redenen niet willen werken in een vorm van actieplannen met ambassadeurs (zie §2,2). Na deze beleidsbreuk zijn sommige projecten los komen te staan van wat er in de Kadernota beschreven staat qua (impliciete) beleidsdoelstellingen. Doordat de raad geen nieuwe

kaders heeft gesteld of kunnen stellen, heeft de raad slechts beperkte invloed op de projecten die in het kader van 'Tynaarlo Verbindt' uitgevoerd worden. De kaderstellende rol van de raad is hiermee min of meer buiten beeld geraakt.

Er is – ondanks de beleidsbreuk – qua thematiek en onderwerpen meestal wel een relatie tussen de uitgevoerde projecten en de beleidswensen- en doelen die in Kadernota 'Tynaarlo Verbindt' staan beschreven. De middelen voor 'Tynaarlo Verbindt' zijn aan tal van verschillende projecten en initiatieven uitgegeven, die in lijn zijn met de doelen die impliciet of expliciet in de Kadernota 'Tynaarlo Verbindt' staan. Dat komt overigens mede doordat de doelen, zoals eerder beschreven, niet heel concreet zijn geformuleerd.

Bestuurlijk wordt bevestigd dat de Kadernota 'Tynaarlo Verbindt' min of meer buiten beeld is geraakt als beleidskader, behoudens het budget. Ook geeft het College aan dat het inderdaad zo is dat er geen kaders door de raad zijn geformuleerd, maar dat dat ook een bewuste keuze kan zijn geweest, om meer innovatieve ontwikkelingen in gang te kunnen zetten. En uiteraard wordt er achteraf wel verantwoording afgelegd over aanwending van de middelen.

Doeltreffendheid beleid is matig

Per saldo concluderen wij dat de doeltreffendheid van het gevoerde economische beleid matig is.

Voor de missie/hoofddoel is er immers geen sprake van doelbereik en op de onderliggende thema's is het beeld qua doelbereik wisselend. Het oordeel valt positief uit voor 'Bereikbaar Tynaarlo' en 'Bedrijvig Tynaarlo', maar negatief voor 'Energiek Tynaarlo', terwijl het oordeel neutraal uitvalt bij 'Ondernemend Tynaarlo' (zie figuur 7).

Figuur 7: Doelbereik en causaliteit op thema's 'Tynaarlo Verbindt'

Voor het hoofddoel (missie) kan het niet halen van de doelstelling niet worden toegeschreven aan moeilijke omstandigheden. Immers de werkgelegenheidsontwikkeling in Tynaarlo steekt ongunstig af bij die in de rest van de regio.

De thema's waarop het doelbereik en de causaliteit van het beleid aangetoond kan worden zijn 'Bereikbaar Tynaarlo' en 'Bedrijvig Tynaarlo'. Van deze thema's zijn de meeste beleidsdoelstellingen behaald en dat komt bij beide thema's onder andere door de inspanningen die de gemeente geleverd heeft.

Bij 'Energiek Tynaarlo' zijn de beleidsdoelstellingen onduidelijk geformuleerd en er zijn er geen projecten/acties bekend die direct- of indirect bijdragen aan de impliciete beleidsdoelstellingen. Op indicatoren voor duurzame energie scoort Tynaarlo (relatief) minder dan Noord-Drenthe en Drenthe.

Op 'Ondernemend Tynaarlo' wordt qua doelbereik en doeltreffendheid ook matig gescoord. Zo is er geen regelgeving aangepast (of versoepeld) om het ondernemersklimaat te verbeteren, terwijl dit een duidelijk geformuleerd beleidsdoel was. Dit doel ligt tevens volledig binnen de invloedssfeer van de gemeente, maar de gemeente heeft geen stappen ondernomen om dit beleidsdoel te behalen. De beleidsdoelstelling dat de meerderheid van de ondernemers neutraal en positief is over de gemeentelijke dienstverlening is wel behaald, maar per saldo zijn er meer ondernemers negatief dan positief. Ondernemers ervaren niet dat de gemeente stappen heeft gezet om de dienstverlening te verbeteren.

4 Ondernemersklimaat

In dit hoofdstuk komt het ondernemersklimaat aan bod, zoals dat door ondernemers wordt ervaren.

De aanleiding om een onderzoek uit te voeren naar het economisch beleid en het ondernemersklimaat van Tynaarlo is (mede) gelegen in een publicatie van MKB Nederland (2015/2016) naar de ondernemersvriendelijkheid van gemeenten in Nederland. De gemeente Tynaarlo blijkt in de publicatie het minst goed uit de bus te komen in Drenthe⁴.

4.1 Wat is het ondernemersklimaat

Het ondernemersklimaat geeft aan hoe aantrekkelijk is om een vestiging of onderneming te hebben en/of te openen in een bepaalde plaats of regio. Het ondernemersklimaat wordt door veel verschillende factoren bepaald, die ondernemers ook verschillend waarderen. Enkele van de voornaamste factoren zijn:

- Bereikbaarheid en infrastructuur;
- Kennis/opleidingsniveau in de arbeidsmarkt (en aanwezigheid van onderwijsinstellingen);
- Regels van de overheid (belastingen, en imago van de gemeente);
- Telecommunicatie infrastructuur (Wifi en glasvezel);
- Nabijheid van de afzetmarkt;
- Bedrijfshuisvestingsmogelijkheden;
- Woon- en leefklimaat (ook wel aangeduid als *quality of life*).

⁴ <http://www.dvhn.nl/drenthe/Tynaarlo-mist-band-met-ondernemers-21846958.html>

De hiervoor genoemde factoren worden elk geëvalueerd. Daarna vindt er een evaluatie plaats van het ondernemersklimaat in algemene zin. Vervolgens gaan we in op de motieven om te verhuizen uit de gemeente Tynaarlo en de motieven van ondernemers om in de gemeente Tynaarlo te blijven ondernemen.

De evaluatie van het ondernemersklimaat is tot stand gekomen op basis van een **groepsgesprek met ondernemersverenigingen** in de gemeente Tynaarlo en een **enquête** die gehouden is onder ondernemers in de gemeente Tynaarlo.

4.2 Respons- en respondentenanalyse

In de enquête over het ondernemersklimaat is veel met een 5-punts Likertschaal gewerkt. Er is een aantal thema's waarop ondernemers neutraal zijn. Dat zijn onder andere de dienstverlening van de gemeente, de professionaliteit en de snelheid van vergunningverlening en de huur- en koopprijzen van bedrijfspandgoed. Van de ondernemers die neutraal zijn bij deze stellingen kunnen we redelijkerwijs verwachten dat velen met deze onderwerpen niet te maken hebben gehad, hier geen vraag naar hebben of hier geen mening over hebben. Bij deze stellingen vinden we de **balans tussen positief en negatief bepalend**: 20% Positief bij een stelling lijkt weinig, maar als 10% negatief is, is de balans per saldo positief.

De enquête is op verschillende manieren verspreid:

- Via de ondernemersverenigingen in Tynaarlo zijn alle leden van de ondernemersverenigingen benaderd (248 ondernemers);
- Via een contactpersonenbestand met ondernemers in Tynaarlo (111 ondernemers);
- Per brief naar 700 ZZP ondernemers (aselect gestratificeerde steekproef naar sector), waarvan er 16 terug retour afzender zijn gekomen.

De enquête is in totaal naar **1043** ondernemers in de gemeente Tynaarlo verzonden (37% van het totaal aantal ondernemers). Een totaal van 129 ondernemers heeft op deze enquête gereageerd, waarvan **114** de enquête volledig hebben ingevuld. De respons is daarmee **11%**. Dat is relatief hoger dan in eerdere ondernemerstevredenheidsonderzoeken (Ondernemerspeiling Drenthe, 2016). Van de 114 respondenten zijn er in totaal 48 ZZP'ers (42%). Om tot deze respons te komen:

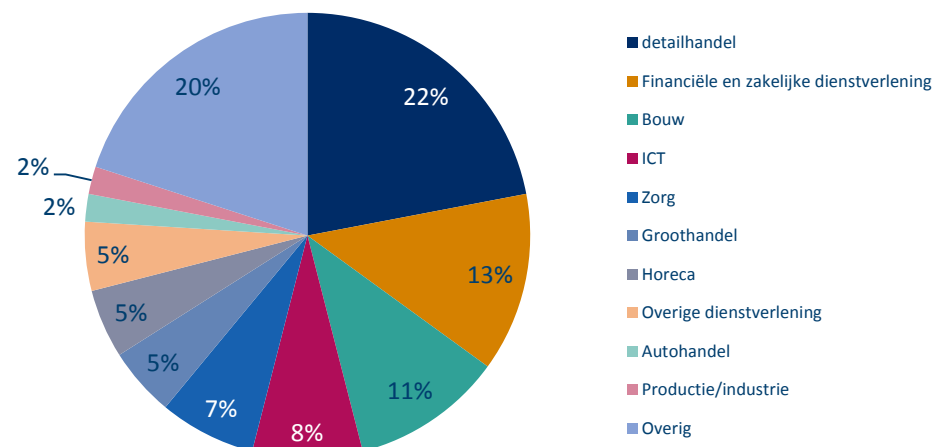
- is de enquête tweemaal onder de steekproef verspreid met een brief van de wethouder erbij waarin hij oproept de enquête in te vullen;
- zijn de ondernemersverenigingen telefonisch en per mail gevraagd om er bij hun leden op aan te dringen de enquête in te vullen;
- is er vanuit Bureau BUITEN twee dagen door twee personen na gebeld om de respons te verhogen.

Een respons van 11% is laag, maar 114 ondernemers zijn wel een voldoende groot aantal voor een goede betrouwbaarheid en representativiteit. Dat geldt voor de groep van 114 als geheel. Wanneer er vanuit de 114 ondernemers subgroepen worden gevormd (zoals bijvoorbeeld 'alle ZZP'ers in de bouw') kunnen hier geen representatieve uitspraken over worden gedaan. Daarom analyseren we alle 114 ondernemers bij ieder facet van het ondernemersklimaat.

4.2.1 Kenmerken van de respondenten

De respondenten zijn **gemiddeld 22 jaar actief** als ondernemer in de gemeente Tynaarlo en komen uit tal van verschillende sectoren uit de economie (zie figuur 8). Als we deze figuur analyseren komen we tot de conclusie dat de zorgsector ondervertegenwoordigd is in de groep respondenten (7% in respondentengroep ten opzichte van ca. 12% van het totaal aantal vestigingen; Economische Analyse Tynaarlo, 2012). De rest is ongeveer een afspiegeling van de economie van Tynaarlo.

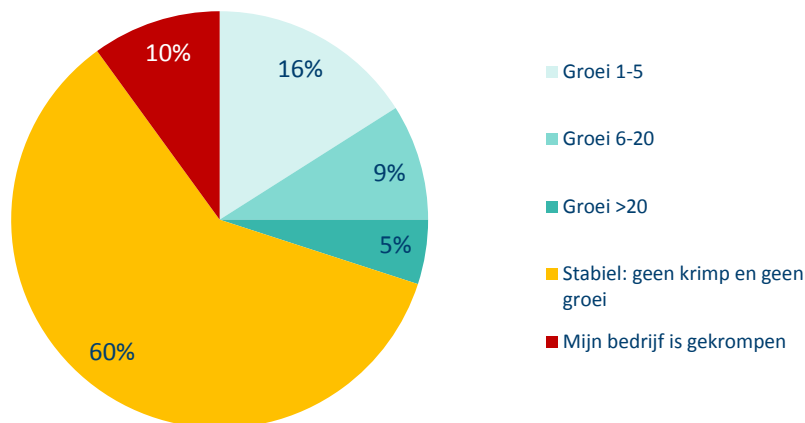
Figuur 8: Verdeling respondenten naar sector

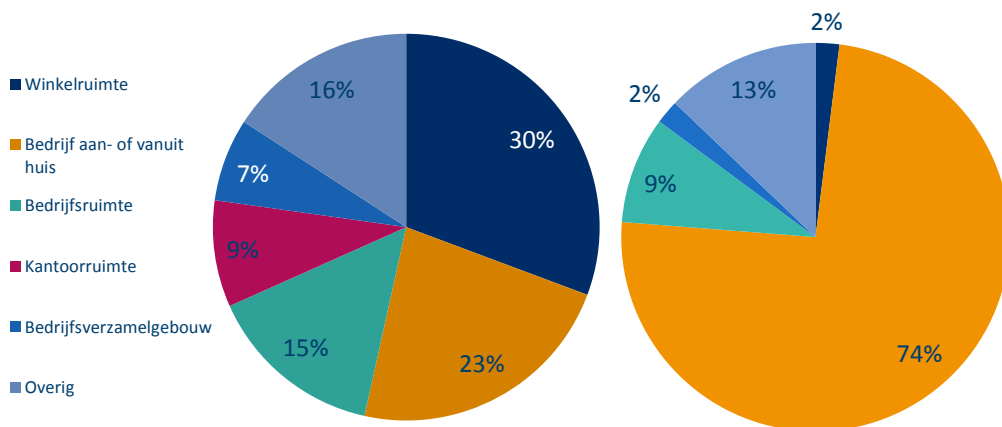
Van alle respondenten geeft 60% aan dat het aantal medewerkers in de jaren 2012-2018 stabiel was. 30% geeft aan dat er groei van het bedrijf was, tegenover 10% van de respondenten die aangeven dat het bedrijf qua aantal medewerkers is gekrompen (figuur 9).

Van de niet-ZZP'ers heeft 30% een winkelruimte, 23% heeft het bedrijf aan- of vanuit huis en 31% werkt op een traditionele werklocatie (bedrijfsruimte, kantoorruimte of bedrijfsverzamelgebouw). De overige 16% werken op andere locaties. Van de ZZP'ers werkt 74% vanuit of aan huis. De overige 26% werkt in kantoren, bedrijfshallen of in een bedrijfsverzamelgebouw of overige werklocaties.

Figuur 9: Bedrijfsgroei of krimp

Figuur 10 en 11: Huisvesting bedrijven, excl. ZZP (links) en alleen ZZP (rechts)

4.3 Uitkomsten ondernemersklimaat

In deze paragraaf worden de uitkomsten van de enquête over het ondernemersklimaat gerapporteerd.

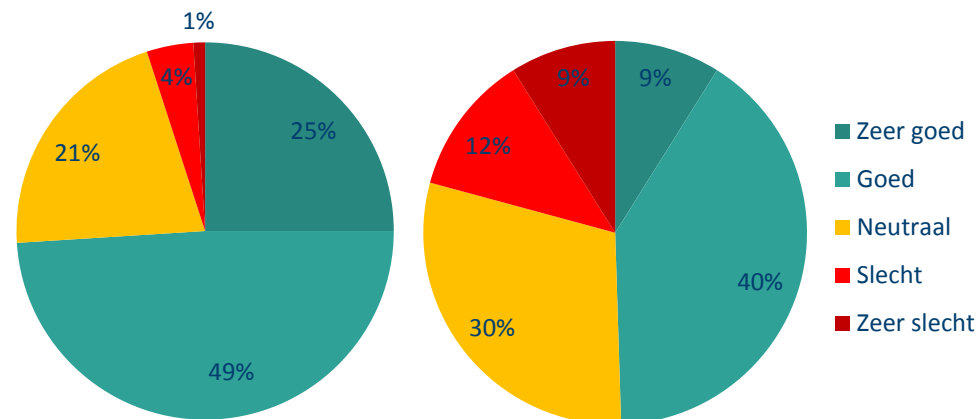
4.3.1 Bereikbaarheid en infrastructuur

Bereikbaarheid wordt goed beoordeeld

Bereikbaarheid met de auto wordt in Tynaarlo erg goed beoordeeld. Maar liefst 74% van de respondenten geven aan dat de bereikbaarheid met de auto goed of zelfs heel goed is. Slechts 5% beoordeelt de autobereikbaarheid met slecht of zeer slecht. De overige 21% is neutraal.

De bereikbaarheid met het openbaar vervoer wordt – niet verrassend - minder goed beoordeeld dan de autobereikbaarheid, maar toch geeft 50% aan dat de bereikbaarheid met het openbaar vervoer goed of zelfs zeer goed is. 21% geeft aan dat de bereikbaarheid met het openbaar vervoer slecht of zeer slecht is. De overige 30% is neutraal. De bereikbaarheid en parkeermogelijkheden van Tynaarlo worden ook in de Ondernemerspeiling Drenthe (2016) erg goed beoordeeld.

Figuur 12 en 13: Bereikbaarheid met de auto (Links) en OV (rechts)

4.3.2 Kennis en opleidingsniveau in de arbeidsmarkt

Ondernemers hebben moeite met het vinden van geschoold personeel

Ondernemers hebben in 31% van de gevallen moeite met het vinden van voldoende geschoold personeel. Slechts 14% geeft aan dat zij daar geen moeite mee hebben. 44% Geeft aan neutraal te zijn. Tijdens de gesprekken met ondernemersverenigingen is dit thema ook aan bod gekomen. De ondernemersverenigingen onderkennen het probleem om voldoende geschoold personeel te vinden. Ondernemers in Tynaarlo ervaren met name moeite met het aantrekken van hoogopgeleid jong personeel. Het blijkt niet gemakkelijk om Groningse afgestudeerden naar Tynaarlo te trekken. Met het leggen van goede verbindingen met de stad Groningen wordt dat wel makkelijker, maar ondernemers geven ook aan dat *millenials* niet graag op een bedrijventerrein buiten de steden werken. Een andere ondernemer steekt ook de hand in eigen boezem:

“Als je in Tynaarlo onderneemt moet je niet denken dat je hoogopgeleid technisch personeel hier naartoe kan trekken. Dat is lastig in Tynaarlo en dat daar moet je je als ondernemer in Tynaarlo bewust van zijn”.

Dat het beeld van een krapte op de arbeidsmarkt naar voren komt is niet verwonderlijk. De Nederlandse economie kampt momenteel met een groot personeelstekort in veel sectoren en op alle opleidingsniveaus.

4.3.3 Overheid

Vergunningverlening verloopt goed, maar is duur

Er zijn meer mensen die positief zijn over de snelheid van vergunningverlening dan dat ze er negatief over zijn (16% respectievelijk 13%). Daarnaast vindt slechts 11% de gemeente niet professioneel bij de vergunningsverlening. 16% Vindt de gemeente wél professioneel bij de vergunningsverlening. De meeste respondenten zijn neutraal bij voorgaande stellingen (71% respectievelijk 73%).

Toch worden er inhoudelijk wel kanttekeningen gemaakt bij de vergunningverlening van de gemeente. De kosten van bouwvergunningen⁵ worden als hoog ervaren. Ondernemers onderkennen dat de diensten die de gemeente levert kostendekkend moeten zijn en betaald moeten worden door degene die de dienst ontvangt. Toch voelt €42.000 voor een bouwvergunning voor sommige ondernemers als erg hoog. Er zijn ondernemers die hierdoor hebben afgezien van een verbouwing. De gemeente Tynaarlo blijkt qua bouwleges duurder te zijn dan de meeste Drentse gemeenten, maar wel ongeveer op het Nederlands gemiddelde te zitten (3,19% van de bouwsom in Tynaarlo respectievelijk 3,23% in Nederland gemiddeld, 2018; bron: bouwleges.nl). De gemeente met de hoogste bouwleges in Noord-Nederland is overigens de (nog even zelfstandige) gemeente Haren (>€ 1.000.000; 4,1%; bouwleges.nl, 2018).

Zakelijke OZB is laag, maar is geen belangrijke vestigingsoverweging

De gemeente Tynaarlo heeft een lage zakelijke Onroerende Zaak Belasting (OZB) vergeleken met Groningen en Assen. Dat is prettig voor ondernemers, maar blijkt geen wezenlijk verschil te maken voor ondernemers om in Tynaarlo te blijven ondernemen, of wanneer er verhuisd wordt uit Tynaarlo. Dat blijkt uit de gesprekken met ondernemersverenigingen en wordt tevens bevestigd door de enquête bij ondernemers.

Informatievoorziening van gemeente naar ondernemers niet goed

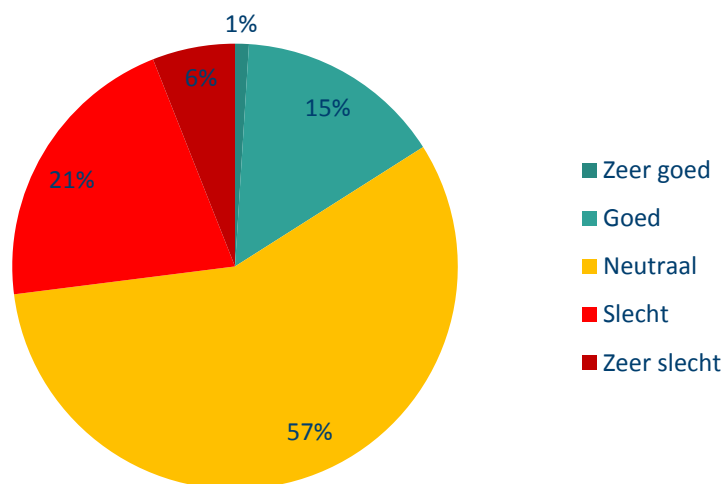
Er zijn veel ondernemers die de informatievoorziening vanuit de gemeente naar ondernemers niet goed vinden. 27% vindt de informatievoorziening vanuit de gemeente naar ondernemers slecht of zelfs zeer slecht. Slechts 16% beoordeelt de informatievoorziening als goed of zeer goed. De overige 57% is neutraal (figuur 14). Ook in de Ondernemerspeiling Drenthe (2016) scoort Tynaarlo qua

⁵ Formeel: de omgevingsvergunning

informatievoorziening en digitale faciliteiten van de gemeente niet goed ten opzichte van andere Drentse gemeenten.

Figuur 14: Informatievoorziening van de gemeente naar ondernemers

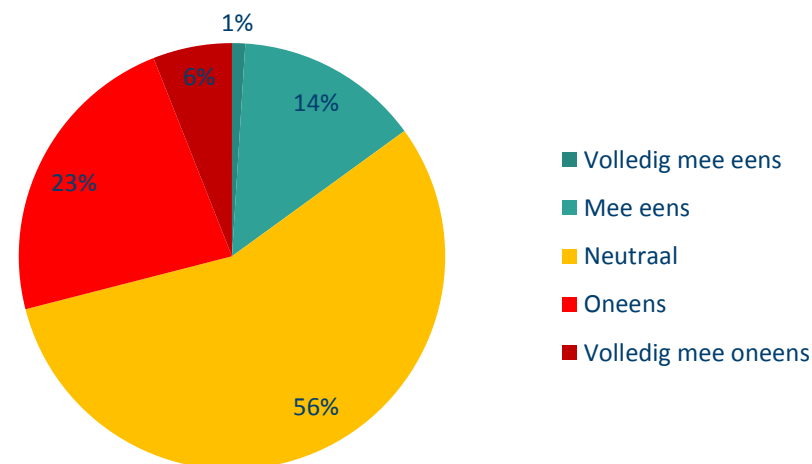

Ondernemers ervaren niet dat de gemeente hen helpt

Ondernemers ervaren niet dat de gemeente hen helpt. Een voorbeeld is de rol die de gemeente Tynaarlo inneemt bij de verplaatsing van supermarkten in Zuidlaren naar het Prins Bernhardhoeve terrein. Het uitgangspunt van de gemeente is dat er ruimte wordt geboden aan de ontwikkeling van de supermarkten van Zuidlaren. Volgens sommige ondernemers aldaar gaat de verplaatsing niet snel genoeg. Volgens andere ondernemers moet de verplaatsing juist niet doorgaan en zorgt de gemeente Tynaarlo voor oneerlijke concurrentie en het mislopen van klanten door de verplaatsing van de supermarkten. Er is bij dit dossier veel onenigheid tussen ondernemers en ondernemers zijn ontevreden over de rol die de gemeente Tynaarlo speelt (het moet óf sneller, óf het moet helemaal niet doorgaan volgens ondernemers). Toch probeert de gemeente Tynaarlo te doen wat zij kan om ondernemers te faciliteren. Dat blijkt – naast het proberen te faciliteren van groei in Zuidlaren – ook

uit het bieden van voldoende vestigingslocaties en het beschikbaar stellen van €200.000,- voor de Bedrijvenregeling Drenthe. Toch wordt dit niet zo ervaren door ondernemers. Een kanttekening hierbij is dat 56% van de ondernemers neutraal is bij deze stelling.

Figuur 15: De gemeente doet voldoende om ondernemers te helpen

4.3.4 Telecommunicatie infrastructuur

Glasvezelnetwerk is belangrijk

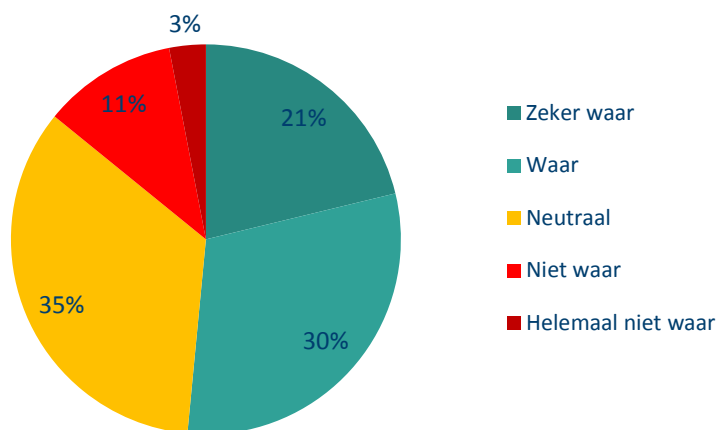
51% van de ondernemers heeft behoefte aan snel internet (glasvezelnetwerk). 34% is neutraal. 14% heeft geen behoefte aan glasvezelnetwerk. Daaruit blijkt dat glasvezel voor veel ondernemers erg belangrijk is. Er ligt in de gemeente Tynaarlo glasvezelnetwerk in Vries, Zuidlaren en Eelde-Paterswolde. In het buitengebied ligt geen glasvezel en in de gehuchten ook niet. Op bedrijventerrein Vriezerbrug ligt geen glasvezelnetwerk, op Businesspark Ter Borch wel.

Glasvezelnetwerk is een steeds belangrijker wordende vestigingsplaatsvoorkeur in de huidige economie. Er is in Tynaarlo een ICT

ondernemer verhuisd omdat hij op de voormalige locatie geen glasvezelnetwerk had. Als ICT ondernemer is een locatie zonder glasvezelnetwerk in de huidige economie eigenlijk geen optie meer.

Figuur 16: Behoeftte aan glasvezelnetwerk

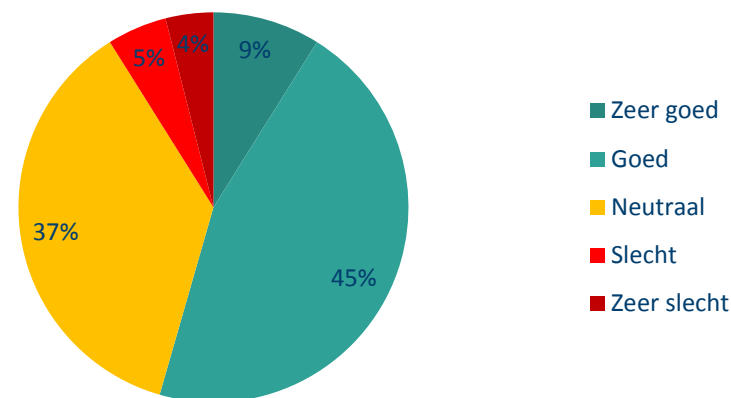

4.3.5 Nabijheid van de afzetmarkt

Ondernemers zijn tevreden met de nabijheid van de afzetmarkt

De respondenten zijn doorgaans tevreden met de nabijheid van de afzetmarkt (klantenkring/opdrachtgevers). 55% Oordeelt dat de nabijheid van de klantenkring of opdrachtgevers goed of zelfs zeer goed is. 9% Is het hier niet mee eens en zegt dat de nabijheid van klanten slecht of zeer slecht is. Dat ondernemingen een vaste klantenkring hebben opgebouwd, zorgt er ook voor dat zij minder makkelijk met het bedrijf kunnen verhuizen. Vele ondernemers geven in de enquête aan dat het hebben van een vaste- en nabije klantenkring voor hen een belangrijke reden is om te blijven ondernemen in Tynaarlo. Het omgekeerde – namelijk de klantenkring elders opnieuw te moeten opbouwen – is ook een reden om niet uit Tynaarlo te verhuizen.

Figuur 17: Nabijheid van klantenkring en opdrachtgevers

4.3.6 (Leef)omgeving en (bedrijfs)huisvestingsmogelijkheden

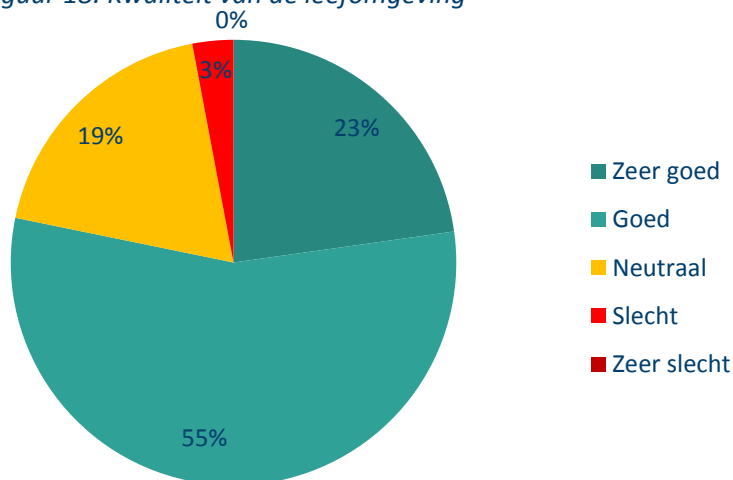
De kwaliteit van de leefomgeving wordt zeer goed beoordeeld

De kwaliteit van de leefomgeving wordt erg goed beoordeeld in Tynaarlo. Van de respondenten beoordeelt 79% de leefomgeving in Tynaarlo als goed of zeer goed. Slechts 3% beoordeelt de leefomgeving als slecht, en er zijn geen respondenten die de leefomgeving als zeer slecht ervaren. 19% van de respondenten is neutraal. Mensen waarderen met name het rustige en groene karakter van de gemeente met voldoende recreatiemogelijkheden.

De kwaliteit van de leefomgeving wordt ook aangedragen als een belangrijke reden waarom ondernemers in Tynaarlo willen blijven. De kwaliteit van de leefomgeving wordt vaak gezien als een zachte vestigingsplaatsfactor en blijkt van belang te zijn voor de ondernemers in Tynaarlo.

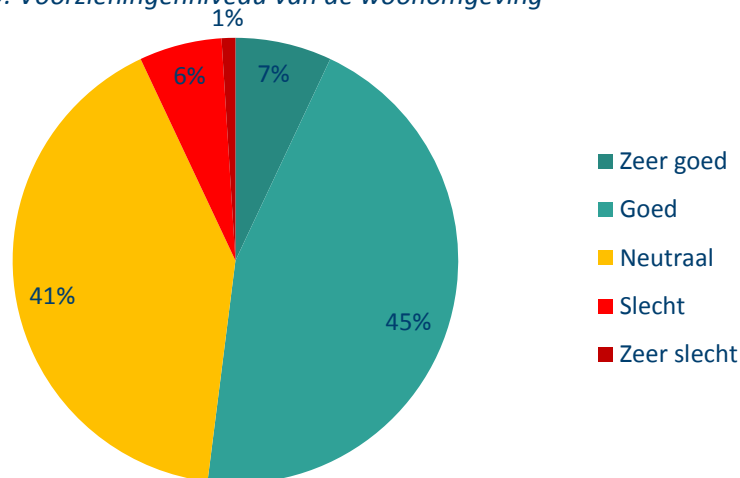
Figuur 18: Kwaliteit van de leefomgeving

Vorzieningenniveau van de woonomgeving

Het voorzieningenniveau van de woonomgeving wordt door 52% als goed of zeer goed beoordeeld. Slechts 7% beoordeelt het voorzieningenniveau voor de woonomgeving slecht of zeer slecht. De overige 41% is neutraal.

Figuur 19: Voorzieningenniveau van de woonomgeving

Neutraliteit en positiviteit over huur- en koopprijzen

De ondernemers staan positief tegenover de huur- en koopprijzen van bedrijfstvastgoed in Tynaarlo (25% is positief tegenover 5% negatief), maar bij deze stelling is het merendeel van de ondernemers neutraal (69%).

Meer mogelijkheden voor kleine groeiende bedrijven

Er wordt aangegeven dat er een krapte is op de bedrijfshuisvestingsmarkt voor kleine groeiende ondernemers. Er zijn meerdere ZZP'ers die aangeven dat er veel mensen op zoek zijn naar kleine huurpanden, maar dat deze panden er momenteel in Tynaarlo niet zijn. Veel van deze ondernemers willen daarom het bedrijf vanuit huis laten groeien, maar volgens hen zijn de mogelijkheden om thuis te groeien beperkt. Een ZZP'er geeft aan dat er 10% van het woonhuis voor zakelijke doeleinden gebruikt mag worden, maar dat dit erg weinig is om het bedrijf te laten groeien. De stap van het woonhuis naar een bedrijfspand wordt door meerdere ZZP'ers als te groot ervaren.

Er zijn ook ondernemers die aangeven dat grote bedrijven meer vestigingsvoordelen krijgen dan lokale ondernemers, en dat zij dit een slechte ontwikkeling vinden:

“De gemeente verstrekt veelal grote bedrijven als McDonalds, Van Der Valk, Albert Heijn en Jumbo grote vestigingsvoordelen. Het belang van de bestaande ondernemers is daarbij lijkt veelal ondergeschikt aan de grote bedrijven. De gemeente helpt actief de grote bedrijven groter en beter te worden over de rug van de kleinere bedrijven. Kleinere bedrijven hebben hier minder middelen en tijd voor, maar zorgen in hoge mate wel voor de gezelligheid en leefbaarheid van een dorp”.

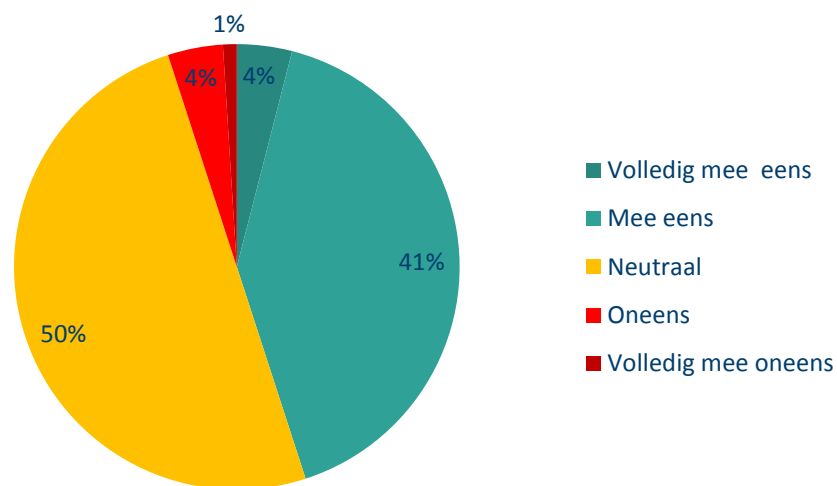

4.3.7 Het ondernemersklimaat in algemene zin

Ondernemers zijn positief over het ondernemersklimaat

95% van de ondernemers geeft aan neutraal of positief te zijn over het ondernemerschap in de gemeente Tynaarlo. Daarnaast geeft 87% van de ondernemers aan neutraal of positief te zijn over het ondernemersklimaat van de gemeente Tynaarlo. Ook zijn ondernemers positief over de manier waarop de economie na de crisis is aangetrokken: 26% oordeelt dat de economie sterk is aangetrokken. Slechts 10% geeft aan dat dit niet het geval is. De overige 64% is neutraal en heeft hier geen mening over.

Figuur 20: Het is fijn om ondernemer te zijn in Tynaarlo

4.4 Motieven bij bedrijfsverhuizingen uit Tynaarlo

Er is bij ondernemers ook gevraagd of zij ooit verhuisd zijn met het bedrijf, en wat hiervoor de motieven waren. Over de jaren 2006-2016 zijn er in totaal 238 bedrijfsverhuizingen geweest. 78% hiervan is verhuisd binnen de gemeente Tynaarlo (Marktanalyse Werklocaties Regio Groningen

Assen, 2018). 22% is vertrokken uit de gemeente Tynaarlo. Van deze vertrekkers is wederom het grootste deel vertrokken naar omliggende gemeenten. De lokale binding blijkt hiermee in lijn te liggen met landelijke onderzoeken, die uitwijzen dat circa driekwart van de bedrijfsverhuizingen plaatsvindt binnen de eigen gemeente.

Ondernemers zijn in de enquête ook gevraagd naar motieven bij bedrijfsverhuizingen. Veelal worden traditionele factoren bij bedrijfsverhuizingen genoemd. Vaak genoemde voorbeelden daarvan zijn het aflopen van huurcontracten, omdat er privé verhuisd werd, of omdat er ruimtetekort is. Een overschot aan ruimte is zelden of niet genoemd. De beperkte lokale afzetmarkt van Tynaarlo is soms wel een reden om te vertrekken. Als er om deze reden een bedrijfsverhuizing plaatsvindt, is dat met Groningen of Assen als bestemming. Toch is er geen netto verhuisbeweging waarneembaar vanaf landelijke gemeenten in de RGA richting de steden Groningen en Assen. Dat geldt ook voor Tynaarlo (Marktanalyse Werklocaties RGA, 2018).

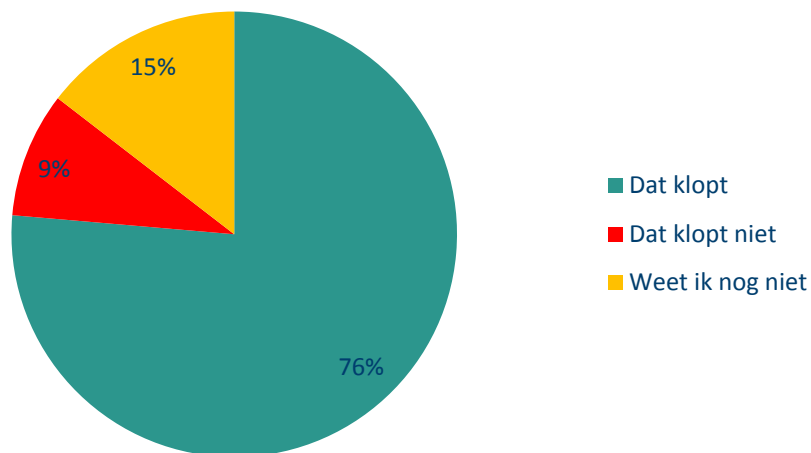
Bij de motieven bij verhuizingen is de rol van de overheid niet genoemd. De plaatselijke wet- en regelgeving speelt geen rol bij het bepalen waar naartoe wordt verhuisd. De OZB voor bedrijfspanden is in de gemeente Tynaarlo lager dan in Assen en Groningen, maar dat wordt door ondernemers niet aangedragen als reden om naar Tynaarlo te verhuizen. Andersom is de lage OZB in Tynaarlo ook geen reden om te blijven ondernemen in Tynaarlo.

4.5 Motieven om te blijven ondernemen in Tynaarlo

Op de vraag of ondernemers in geval van een groeiend bedrijf in de gemeente Tynaarlo gevestigd wil blijven, beantwoordt 76% met een ja, 9% geeft aan dat dit niet het geval is en 15% weet dat nog niet.

Figuur 21: Als mijn bedrijf sterk groeit wil ik in de gemeente Tynaarlo blijven

Er zijn verschillende redenen waarom mensen willen blijven ondernemen in Tynaarlo. De redenen die meerdere keren genoemd worden, zijn de nabijheid van werken bij de eigen woning en de kwaliteit van de leefomgeving. Daarnaast geven verschillende ondernemers aan dat zij hier van oudsher gevestigd zitten en ook een klantenkring hebben opgebouwd in de nabijheid. Verhuizen zou voor hen betekenen dat de klantenkring opnieuw moet worden opgebouwd.

4.6 Verbondenheid van ondernemers

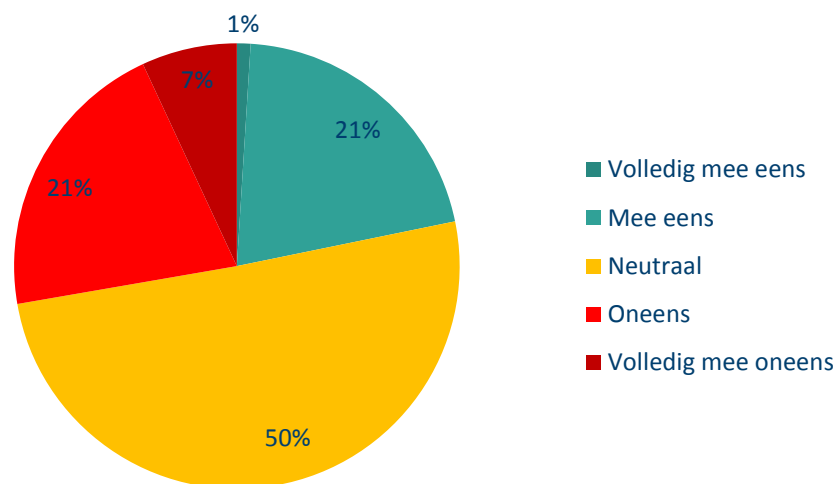
Wat opvalt, is dat ondernemers zich vooral verbonden voelen met de eigen dorpskern (61%) en met Noord-Nederland (59%), in plaats van met de gemeente Tynaarlo (45%). Ondernemers voelen zich in 48% van de gevallen verbonden met de RGA. Slechts 40% voelt zich verbonden met andere ondernemers in Tynaarlo.

“Ik voel mij niet verbonden met andere ondernemers in Tynaarlo, maar wel met andere ondernemers uit mijn eigen dorpskern. Waarom zou ik verbonden zijn met ondernemers uit de andere dorpen?”

De ondernemers voelen zich minder verbonden met de gemeente Tynaarlo dan bijvoorbeeld met de eigen dorpskern en Noord-Nederland. Er zijn twee redenen waarom ondernemers zich niet erg met de gemeente Tynaarlo verbonden voelen. De eerste is het feit dat de gemeente Tynaarlo pas 18 jaar oud is. De gemeente is zelfs jonger dan het gemiddeld aantal jaren dat een ondernemer in Tynaarlo actief is (22 jaar). Hierdoor betekent de gemeente Tynaarlo als entiteit voor veel ondernemers weinig. De tweede reden die kan worden aangedragen, is dat er in de gemeente Tynaarlo 18 verschillende kernen zijn, met elk verschillende karakters. Dat is één van de redenen die ondernemers geven waarom zij zich meer verbonden voelen met de eigen dorpskern, dan met de gemeente Tynaarlo.

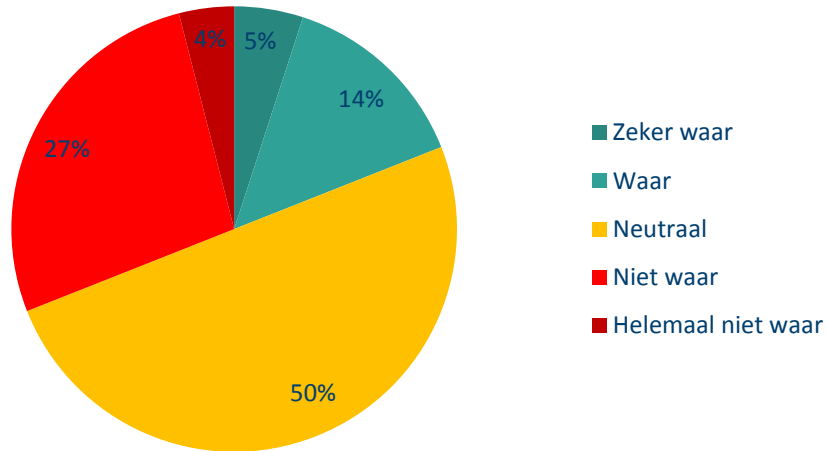
Uit de enquête blijkt ook dat ondernemers elkaar niet zo goed kennen in de gemeente (Figuur 22).

Figuur 22: Ondernemers kennen elkaar goed

Toch geven ondernemers niet aan dat ze meer netwerkbijeenkomsten willen om meer ondernemers te leren kennen en het eigen netwerk uit te breiden. Slechts 19% heeft hier behoefte aan. 31% Heeft hier geen behoefte aan.

Figuur 23: Behoeftte aan meer netwerkbijeenkomsten

4.7 Conclusie ondernemersklimaat

De bevindingen in het onderzoek naar het ondernemersklimaat zijn tot stand gekomen op basis van een groeps gesprek met ondernemersverenigingen in Tynaarlo en een enquête die is ingevuld door 114 ondernemers in Tynaarlo. De respons op de enquête bedroeg 11%. Dit is laag, maar relatief hoger dan in eerdere onderzoeken (Ondernemerspeiling Drenthe, 2016).

Ondernemers vinden het doorgaans prettig ondernemen in Tynaarlo, maar dat komt – in hun waarneming – niet door het gemeentelijk beleid. De voornaamste redenen die ondernemers noemen waarom het goed is om te ondernemen in Tynaarlo zijn de leefomgeving, de bereikbaarheid (met de auto) en de mogelijkheid dicht bij het werk te kunnen wonen in een goede woonomgeving. Daarnaast waarderen de ondernemers de eigen klantenkring die zij hebben opgebouwd. Dit beeld komt overeen met de Ondernemerspeiling Drenthe uit 2016.

Thema's waarop het ondernemersklimaat slecht beoordeeld wordt zijn de informatievoorziening vanuit de gemeente en de dienstverlening van de gemeente naar ondernemers wordt vaker negatief dan positief beoordeeld (dit beeld komt ook overeen met de Ondernemingspeiling Drenthe, 2016). Uit de gesprekken met ondernemersverenigingen blijkt dat ondernemers de rol van de bedrijfscontactfunctionaris waarderen, maar dat de functie van de bedrijfscontactfunctionaris niet voldoende geborgd is in de ambtelijke organisatie. Hierdoor boet de bedrijfscontactfunctionaris in aan slagkracht.

Ondernemers oordelen ook vaker negatief over de dingen die de gemeente doet om ondernemers te helpen, dan dat ondernemers hier positief over zijn, ondanks de stappen die de gemeente zet om ondernemers te faciliteren (want die zet de gemeente wel, met als beste voorbeeld de Bedrijvenregeling Drenthe).

Over de snelheid- en professionaliteit van vergunningverlening zijn iets meer ondernemers positief dan negatief, maar de kosten voor bijvoorbeeld een omgevingsvergunning worden als zeer hoog ervaren. Daarnaast zijn ondernemers in enkele gevallen van mening dat de gemeente niet voldoende ruimte geeft aan de groei van kleine bedrijven die vanuit het woonhuis gevoerd worden. ZZP'ers ervaren dat de stap te groot is van ZZP-schap naar groei van aantal medewerkers op een nieuwe vestigingslocatie. Ook geven de kleine groeiende bedrijven aan dat er geen segment werklocatie is, wat zich bevindt tussen het woonhuis en een bedrijventerrein. Er is een groeiende behoefte aan een kleine werklocatie, die groter is dan een werklocatie aan (of in) het woonhuis.

Een opvallende conclusie is dat de ondernemers zich met de gemeente Tynaarlo minder verbonden voelen, dan met de eigen dorpskern, dan met de RGA en dan met Noord-Nederland. Een verklaring hiervoor is dat de gemeente Tynaarlo bestaat uit 18 verschillende dorpskernen met elk een eigen karakter: mensen voelen zich wel verbonden met de dorpskern, maar niet met het totaal van alle dorpskernen (de gemeente dus). De gemeente Tynaarlo bestaat ook pas 18 jaar, wat korter is dan de gemiddelde tijd dat een ondernemer actief is in de gemeente (22 jaar).

Ondernemers voelen zich in de gemeente niet zo zeer verbonden met andere ondernemers uit Tynaarlo, maar wel meer met ondernemers uit de eigen dorpskern. Ondanks het feit dat ondernemers elkaar in Tynaarlo niet zo goed kennen, hebben ondernemers vaker geen behoefte aan meer netwerkbijeenkomsten, dan dat zij deze behoefte wél hebben.

5 Conclusies

In dit hoofdstuk trekken we conclusies over het economisch beleid en ondernemersklimaat. De conclusies van deze hoofdstukken zijn ook te lezen in §3.6 en §4.7.

5.1 Economisch beleid

1. Wat heeft het economisch beleid opgeleverd? (zoals vastgesteld in de Kadernota Economie)

Er zijn meerdere kanttekeningen te plaatsen bij manieren waarop het beleid geformuleerd is. In de Kadernota is geen sprake van heldere en logische samenhang tussen hoofddoel, themadoel, subdoelen en gewenste effecten. In 'ontwikkelrichtingen en gewenste effecten' staan doelen, activiteiten en aandachtspunten door elkaar heen. Ook zijn de doelen bijna nergens expliciet benoemd en/of SMART gemaakt. Tevens is in de Kadernota niet overal even scherp naar taken en rollen van de gemeente gekeken. Zo zijn er sommige gewenste effecten beschreven die buiten de beïnvloedingsmogelijkheden van de gemeente liggen.

Het college van B&W heeft – na het vaststellen van de Kadernota – om uiteenlopende redenen niet willen werken in een vorm van actieplannen met ambassadeurs (zie §2,2). Na deze beleidsbreuk zijn sommige projecten los komen te staan van wat er in de Kadernota beschreven staat qua (impliciete) beleidsdoelstellingen. Daarmee is de betekenis van de Kadernota als beleidsdocument afgenomen. Doordat de raad geen nieuwe kaders heeft gesteld of kunnen stellen, heeft de raad slechts beperkte invloed op de projecten die in het kader van 'Tynaarlo Verbindt' uitgevoerd worden.

Er is – ondanks de beleidsbreuk – qua thematiek en onderwerpen meestal wel een relatie tussen de uitgevoerde projecten en de beleidswensen en -doelen die in 'Tynaarlo Verbindt' beschreven staan. De middelen voor 'Tynaarlo Verbindt' worden aan tal van verschillende projecten en initiatieven uitgegeven. De besteding van de middelen aan 'Tynaarlo Verbindt' ligt in lijn met de doelen die impliciet of expliciet in de Kadernota 'Tynaarlo Verbindt' beschreven staan, maar dat komt vooral door de mate waarin de doelen niet-concreet beschreven staan.

Als de doelen geanalyseerd worden en gerelateerd aan de beleidsinvloed en de rol van de gemeente, komen we tot de conclusie dat de doeltreffendheid van het gevoerde economische beleid matig is. Het niet behalen van het hoofddoel (een gunstige werkgelegenheidsontwikkeling ten opzichte van de regio en de provincie), kan niet worden toegeschreven aan moeilijke omstandigheden. De werkgelegenheid in Tynaarlo heeft zich namelijk minder goed ontwikkeld dan de werkgelegenheidsontwikkeling in de regio en de provincie.

De thema's waarop het doelbereik en de causaliteit van het beleid aangetoond kunnen worden zijn 'Bereikbaar Tynaarlo' en 'Bedrijvig Tynaarlo'. Van deze thema's zijn de meeste beleidsdoelstellingen behaald en dat komt bij beide thema's onder andere door de inspanningen die de gemeente geleverd heeft.

Bij 'Energiek Tynaarlo' zijn de beleidsdoelstellingen onduidelijk geformuleerd en er zijn er geen projecten/acties bekend die direct of indirect bijdragen aan de impliciete beleidsdoelstellingen. Op indicatoren voor duurzame energie scoort Tynaarlo (relatief) minder dan Noord-Drenthe en Drenthe.

Op 'Ondernemend Tynaarlo' wordt qua doelbereik en doeltreffendheid ook matig gescoord. Zo is er geen regelgeving aangepast (of versoepeld) om het ondernemersklimaat te verbeteren, terwijl dit een duidelijk geformuleerd beleidsdoel was. Dit doel ligt tevens volledig binnen de

invloedsfeer van de gemeente, maar de gemeente heeft geen stappen ondernomen om dit beleidsdoel te behalen. De beleidsdoelstelling dat de meerderheid van de ondernemers neutraal en positief is over de gemeentelijke dienstverlening is wel behaald, maar per saldo zijn er meer ondernemers negatief dan positief. Ondernemers ervaren niet dat de gemeente stappen heeft gezet om de dienstverlening te verbeteren.

5.2 Ondernemersklimaat

2. Hoe is de waardering van het ondernemersklimaat van de zittende ondernemers in Tynaarlo?

Ondernemers vinden het doorgaans prettig ondernemen in Tynaarlo, maar dat komt niet door het gemeentelijk instrumentarium. De voornaamste redenen die ondernemers noemen waarom het goed is om te ondernemen in Tynaarlo zijn de leefomgeving, de bereikbaarheid (met de auto) en de mogelijkheid dicht bij het werk te kunnen wonen in een goede woonomgeving. Daarnaast waarderen de ondernemers de eigen klantenkring die zij hebben opgebouwd. Dit beeld komt overeen met de Ondernemerspeiling Drenthe uit 2016.

Thema's waarop het ondernemersklimaat slecht beoordeeld wordt zijn de informatievoorziening vanuit de gemeente en ook de dienstverlening van de gemeente naar ondernemers wordt vaker negatief dan positief beoordeeld (dit beeld komt ook overeen met de Ondernemingspeiling Drenthe, 2016). Uit de gesprekken met ondernemersverenigingen blijkt dat ondernemers de rol van de bedrijfscontactfunctionaris waarderen, maar dat de functie van de bedrijfscontactfunctionaris niet voldoende geborgd is in de ambtelijke organisatie. Hierdoor boet de bedrijfscontactfunctionaris in aan slagkracht.

Ondernemers oordelen ook vaker negatief over de dingen die de gemeente doet om ondernemers te helpen, dan dat ondernemers hier positief over zijn, ondanks de stappen die de gemeente zet om

ondernemers te faciliteren (want die zet de gemeente wel, met als beste voorbeeld de Bedrijvenregeling Drenthe). Het verwachtingspatroon van ondernemers aan de gemeente blijkt hoog en de gemeente kan deze verwachtingen niet altijd waar maken (en men kan zich in sommige gevallen afvragen of het verwachtingspatroon van ondernemers realistisch is).

Over de snelheid en professionaliteit van vergunningverlening zijn iets meer ondernemers positief dan negatief, maar de kosten voor bijvoorbeeld een omgevingsvergunning worden als zeer hoog ervaren. Daarnaast zijn ondernemers in enkele gevallen van mening dat de gemeente niet voldoende ruimte geeft aan de groei van kleine bedrijven die vanuit het woonhuis gevoerd worden. ZZP'ers ervaren dat de stap te groot is van ZZP-schap naar groei van aantal medewerkers op een nieuwe vestigingslocatie. De gemeente zou daarom kunnen denken aan het verhogen van de 10%-regel voor ZZP-bedrijven die in het woonhuis gevoerd worden. Ook geven kleine groeiende bedrijven aan dat er geen segment werklocatie is, wat zich bevindt tussen het woonhuis en een bedrijventerrein. Er is een groeiende behoefte aan een kleine werklocatie, die groter is dan een werkplek aan of in het woonhuis. De gemeente kan medewerking verlenen aan marktinitiatieven om kleinschalig aanbod van bedrijfsruimte te realiseren (bijvoorbeeld op bedrijventerreinen of in dorpscentra).

Ondernemers voelen zich in de gemeente niet zozeer verbonden met andere ondernemers uit Tynaarlo, maar wel meer met ondernemers uit de eigen dorpskern. Ondanks het feit dat ondernemers elkaar in Tynaarlo niet zo goed kennen, hebben ondernemers vaker geen behoefte aan meer netwerkbijeenkomsten, dan dat zij deze behoefte wél hebben.

3. Wat zijn redenen om te verhuizen geweest voor ondernemers? (push en/of pullfactoren)

Veelal worden traditionele factoren bij bedrijfsverhuizingen genoemd: voorbeelden daarvan zijn het aflopen van huurcontracten, omdat er privé verhuisd werd, of omdat er ruimtetekort is.

Tussen 2006-2016 zijn er in totaal 238 bedrijfsverhuizingen geweest. 78% hiervan is verhuisd binnen de gemeente Tynaarlo. Er is geen netto verhuisbeweging waarneembaar vanaf Tynaarlo naar de steden Groningen en Assen (Marktanalyse Werklocaties RGA, 2018).

De redenen die ondernemers noemen waarom zij in Tynaarlo willen blijven ondernemen, zijn de nabijheid van werken bij de eigen woning en de kwaliteit van de leef- en woonomgeving. Daarnaast geven verschillende ondernemers aan dat zij hier van oudsher gevestigd zitten en een klantenkring hebben opgebouwd in de nabijheid. Verhuizen zou voor hen betekenen dat de klantenkring opnieuw moet worden opgebouwd. De vraag 'wilt u in het geval van een groeiend bedrijf in de gemeente Tynaarlo gevestigd blijven?', beantwoordt 76% met een 'Ja'.

4. In hoeverre speelt de gemeentelijke dienstverlening daarbij een rol?

De gemeentelijke dienstverlening blijkt geen (of in elk geval geen belangrijke) rol te spelen voor ondernemers om in de gemeente Tynaarlo gevestigd te blijven. De zakelijke OZB is laag in Tynaarlo, maar wordt niet genoemd als reden om te blijven ondernemen in Tynaarlo. Andersom is het voor ondernemers ook geen reden om zich te vestigen in Tynaarlo. Dat blijkt zowel uit de enquête over het ondernemersklimaat als uit gesprekken met de ondernemersverenigingen.

Er zijn wel enkele regels in de gemeente Tynaarlo die ondernemers belemmeren in de bedrijfsgroei. Ondernemers noemen de hoge kosten

voor de omgevingsvergunningen als reden waarom het bedrijf niet heeft kunnen groeien. Overigens: de bouwleges in Tynaarlo zijn ongeveer gelijk aan het gemiddelde van alle gemeenten in Nederland. Dat neemt niet weg dat de perceptie bij (enkele) ondernemers een rol kan spelen bij een investeringsbeslissing.

Daarnaast hebben sommige ZZP-ondernemers moeite met de regel dat slechts 10% van het woonhuis voor zakelijke doeleinden gebruikt mag worden. Dat belemmert hen in de groei van de onderneming, want de stap naar een bedrijfspand wordt voor hen als te groot ervaren.

6 Aanbevelingen

In dit hoofdstuk worden de beleidsaanbevelingen gedaan. De aanbevelingen komen voort uit de evaluatie en reconstructie van het economisch beleid (2013-2017) en het onderzoek naar het ondernemersklimaat. Er zijn zeven aanbevelingen, te weten:

- *aanbevelingen voor de beleidsformulering en de rol van de raad (nrs. 1 en 2);*
- *aanbevelingen op het vlak van versterking van de communicatie en de positie van de bedrijfscontactfunctionaris (nrs. 3, 4 en 5);*
- *concrete suggesties voor aanpassing van het beleid zodat het ondernemersvriendelijker wordt (nrs. 6 en 7).*

1. Maak nieuw economisch beleid met een concreet uitvoeringsprogramma

Het economisch beleid van de gemeente Tynaarlo is toe aan vervanging en vernieuwing. We adviseren daarbij om:

- te komen tot een heldere en samenhangende keuze voor hoofddoel(en), subdoelen en verwachte/gewenste effecten;
- het beleid weliswaar in samenhang te bezien met andere beleidsvelden, maar wel beter/meer dan in 'Tynaarlo Verbindt' toe te spitsen op relevante aspecten van het economisch beleid;
- een consistente keuzes tussen ambities en rollen te maken; Ter toelichting het volgende: innovatiebevordering of aansluiting onderwijs-arbeidsmarkt zijn voorbeelden van onderdelen van het economisch beleid die beter in regionaal verband kunnen worden opgepakt. Ze kunnen prima een onderdeel zijn van het gemeentelijk economisch beleid, maar de gemeentelijke rol is dan bijdragen aan

dat regionaal beleid en het attenderen van het bedrijfsleven in de gemeente op de kansen van dat beleid;

- duidelijker te zijn over wat de gemeente doet en de rollen van andere partijen (ondernemers, de RGA, de provincie);
- aan de visie een uitvoeringsprogramma met concrete projecten te koppelen. Het voordeel van de huidige vrijheid voor het college in het aanwenden van het beschikbare budget is naar ons oordeel kleiner dan het nadeel dat het beleid ongericht en ad hoc dreigt te worden.

2. Vul de kaderstellende rol van de raad beter in

De raad heeft drie rollen (bijlage 3). De raad heeft haar kaderstellende rol voor het economisch beleid niet goed ingevuld. In de eerste plaats doordat de beleidsdoelen van Tynaarlo Verbindt al bij vaststelling onvoldoende duidelijk waren. En in de tweede plaats doordat de raad geen nieuwe kaders heeft geformuleerd toen het toenmalige college van B&W koos voor een koerswijziging. Keerzijde is overigens dat het college de raad ook niet in de positie heeft gebracht om haar kaderstellende rol beter uit te voeren. De raad had ook bewust kunnen kiezen voor een grote mate van vrijheid voor het college, maar dat zou dan wel een expliciete afweging moeten zijn en dat is hier niet of nauwelijks het geval. We adviseren de raad om scherpere beleidsdoelen te formuleren en duidelijker kaders voor projecten in het economisch beleid te formuleren.

3. Communiceer duidelijker over wat ondernemers van de gemeente mogen verwachten (en dus ook wat niet)

De verwachtingen die ondernemers hebben van de gemeente zijn hoog. Deels zijn die verwachtingen irreal (de gemeente gaat bijvoorbeeld niet over huurprijzen van vastgoedeigenaren, terwijl sommige ondernemers wel vinden dat de gemeente daar wat aan zou moeten doen) en bovendien maakt de gemeenteraad integrale belangenafwegingen en die kunnen anders uitvallen dan ondernemers zouden willen. We raden aan om in het formuleren van het economisch beleid meer aandacht te besteden aan wat de gemeente als haar rollen ziet. Ook adviseren wij helderheid over reactie- en behandelzeiten en transparantie over kosten

van vergunningen en dergelijke en daar ook goed over te communiceren. Dat versterkt het wederzijds begrip en leidt – hopelijk – tot een realistisch verwachtingspatroon.

4. Maak beschikbare regelingen bekender

Geef meer bekendheid aan de zaken die de gemeente Tynaarlo doet om ondernemers te helpen. Dat geldt met name voor de regelingen die de gemeente heeft of provinciale regelingen waar de gemeente aan deelneemt om ondernemers te faciliteren: veel ondernemers zijn hiervan niet op de hoogte. Enkele voorbeelden van regelingen en/of initiatieven die beter bekend kunnen worden gemaakt zijn de Bedrijvenregeling Drenthe, het Werkplein Drentsche Aa, De Drentse Zaak en de subsidieregelingen van het Samenwerkingsverband Noord-Nederland (SNN).

5. Versterk de rol van de bedrijfscontactfunctionaris in de gemeentelijke organisatie

De positie van de bedrijfscontactfunctionaris is in de ambtelijke organisatie van de gemeente Tynaarlo onvoldoende stevig verankerd. De taken en rollen van de bedrijfscontactfunctionaris zijn extern voldoende helder. Maar intern heeft de bedrijfscontactfunctionaris onvoldoende doorzettingsmacht of wordt daarin onvoldoende ondersteund door het ambtelijk management.

We adviseren het mandaat van de bedrijfscontactfunctionaris uit te breiden, danwel de rol van de bedrijfscontactfunctionaris beter te borgen in verschillende onderdelen van de ambtelijke organisatie (ook op managementniveau), zodat de bedrijfscontactfunctionaris in de organisatie meer slagkracht krijgt.

6. Verhoog 10%-regel in bestemmingsplannen voor bedrijfsruimten aan huis

ZZP'ers geven aan dat zij maximaal 10% van het woonhuis mogen gebruiken als bedrijfsruimte voor de onderneming. Deze regel is enigszins gedateerd. Het verruimen van de 10%-regel is een stap die de gemeente Tynaarlo kan zetten om ZZP'ers beter te faciliteren.

7. Werk mee aan marktinitiatieven voor het realiseren van kleinschalig aanbod bedrijfsruimte

ZZP'ers geven aan dat er in de gemeente nauwelijks bedrijfshuisvesting-aanbod is tussen een woonhuis en een groot bedrijfspand. Daarom adviseren we de gemeente Tynaarlo om mee te werken aan eventuele marktinitiatieven om aanbod van kleinschalige bedrijfsruimte te realiseren.

Bijlage 1: Beoordelingskader Economisch Beleid

Effectiviteit op niveau missie

De missie valt uiteen in drie delen, waarvan de beoogde groei van de werkgelegenheid goed is te vatten in een indicator. Daarbij kijken we naar de absolute ontwikkeling (afname, (vrijwel) gelijk, toename) en naar de relatieve ontwikkeling: hoe doet Tynaarlo het ten opzichte van de RGA als geheel en ten opzichte van Nederland.

Indicator doelbereik missie: Werkgelegenheid, ontwikkeling aantal banen 2013-2017/('18)

Score:

- 1 Negatief in Tynaarlo en relatief minder dan in RGA of NL
- 2 Negatief in Tynaarlo maar beter dan in RGA of NL
- 3 Min of meer neutraal in Tynaarlo en relatief minder dan in RGA of NL
- 4 Min of meer neutraal in Tynaarlo maar beter dan in RGA of NL
- 5 Positief in Tynaarlo maar relatief minder dan in RGA of NL
- 6 Positief in Tynaarlo en beter dan in RGA of NL

Bij scores 1 t/m 4 is het beoogde doel – stijging aantal banen – niet gehaald, maar bij 2 en 4 kan dat ook door de conjunctuur komen.

Bij 5 en 6 is het absolute doel gehaald, maar moet op basis van andere, kwalitatieve informatie blijken of dat mede door het beleid is. Bij 5 oordelen we dat het beoogde doel is gehaald maar dat andere informatie meer moet zeggen over de vraag of dat alleen conjunctureel is. Bij 6 is er sprake van doelbereik en is het plausibel dat het beleid daaraan een bijdrage heeft geleverd.

'Bereikbaar Tynaarlo'

Bij 'Bereikbaar Tynaarlo' is er geen helder overkoepelend doel aan te wijzen in de Kadernota. Per subthema is dat eveneens niet helder. Er is een aantal voorgenomen acties waarvan kan worden nagegaan of die is/zijn gerealiseerd (o.a. aanleg Transferium De Punt, nieuw bestemmingsplan voorterrein GAE). En we kunnen voor enkele subthema's globale doelen destilleren, die echter niet één op één zo in de Kadernota staan. Deze zijn:

- Groningen Airport Eelde: Het nieuwe bestemmingsplan heeft geleid tot meer en meer diverse bedrijvigheid op GAE in termen van aantal vestigingen, aantal sectoren en aantal banen;
- Wegen: ondernemers ervaren de wegbereikbaarheid als niet verslechterd ten opzichte van 2013 (bron: interviews en enquête ondernemers);

De andere subthema's – ontsluiting glasvezel buitengebied en recreatieve benutting Noord-Willemskanaal – nemen we wel mee in de analyse maar koppelen we geen expliciet doel aan (kunnen we geen meetbaar doel aan verbinden).

'Bedrijvig Tynaarlo'

Bij 'Bedrijvig Tynaarlo' wil de gemeente komen tot het ruimtelijk faciliteren van de economie. Daarbij wordt gekeken naar de bedrijventerreinen, de detailhandelsgebieden, mogelijkheden voor werken aan huis, de toeristisch-recreatieve ontwikkeling en de zorgsector als specifiek speerpunt. We komen tot de volgende doelen:

- De resterende ruimte op Vriezerbrug wordt uitgegeven
- De leegstand in winkels volgt het regionale beeld (of doet het beter)
- Het aantal bedrijven met werk aan/vanuit huis is gestegen en minstens zoveel als dat in de RGA het geval is
- De ontwikkeling van het aantal overnachtingen houdt gelijke tred met die in Drenthe
- Het aantal bezoekers aan de drie grootste evenementen in Tynaarlo is opgeteld tenminste gelijk gebleven

- De zorgsector is qua werkgelegenheid gelijk ontwikkeld als de RGA minus de stad Groningen
- Er is door private partijen geïnvesteerd in een aantal (x) woon-zorg-combinaties

‘Energiek Tynaarlo’

Bij ‘Energiek Tynaarlo’ zijn geen heldere doelen geformuleerd. Duidelijk is dat de gemeente ernaar streeft dat er in Tynaarlo meer duurzame energie wordt opgewekt, dat er minder energie wordt gebruikt en duurzamer wordt geproduceerd en dat verduurzaming van woningen wordt nagestreefd. Deze doelen kunnen als basis voor de beoordeling dienen, waarbij zij aangetekend dat er tal van andere ontwikkelingen een rol spelen die ook van invloed zijn op deze doelen.

‘Ondernemend Tynaarlo’

Onder ‘Ondernemend Tynaarlo’ is een grote verscheidenheid van subthema’s samengevoegd. Kijkend naar deze onderwerpen kan overkoepelend worden gesteld dat het verbeteren van de gemeentelijke dienstverlening in de perceptie van ondernemers hiervan een exponent vormt. Als norm kunnen we daarbij formuleren: de meerderheid van de ondernemers is neutraal of positief over de gemeentelijke dienstverlening (bron: enquête ondernemers voor dit onderzoek).

Kader B1.1: Voorbeelden uit de Kadernota Economie

(Selectie van) Ontwikkelrichting en gewenste effecten subthema ‘Arbeidsmarkt’

1. *“Werken geniet de voorkeur boven de afhankelijkheid van een uitkering. Wie kan werken moet dat ook doen”.* Dit is een beleidsuitgangspunt. Onduidelijk is wat de gemeente hier specifiek aan gaat doen.

2. *“In regionaal verband zijn de condities zo dat ondernemers kunnen beschikken over voldoende gekwalificeerd en gemotiveerd personeel”.* Dit is een mooi streven, maar onduidelijk is hoe de gemeente invloed hierop denkt te gaan uitoefenen en wat de gemeente of de regio er aan denkt te doen. Bovendien kan daarbij de vraag worden gesteld of daar wel veel invloed op uit te oefenen valt en wiens verantwoordelijkheid dat dan eigenlijk is.

3. *“Werkgevers worden betrokken bij het opleiden van beroepskrachten”.* Dit lijkt vooral iets van onderwijs en bedrijfsleven. De gemeente kan hierin partijen bij elkaar brengen, maar heeft geen directe rol hierin.

(selectie van) ‘Ontwikkelrichting en gewenste effecten’ in subthema ‘Werken aan en vanuit huis’:

12. *“Bieden van meer faciliteiten en ruimte voor het werken vanuit huis”.* Hier is de richting duidelijk (meer), maar wat er voor gedaan gaat worden (verruimen bestemmingsplan?) niet en ook niet wanneer.

13. *“Veel ruimte bieden aan kleinschalige activiteiten die, met name in het buitengebied, vanuit huis worden ondernomen”.* Ook hier is de richting wel duidelijk (meer dan in/tot 2013), maar wat ‘veel’ is en wat kleinschalig is, is niet gespecificeerd. Ook is onduidelijk wat/wanneer er (iets) voor wordt gedaan.

Bijlage 2: Geïnterviewde personen

Gemeente Tynaarlo

- Bas Aardema (Teammanager Ruimte en Ontwikkeling)
- 2x Sonja Puite (Beleidsadviseur recreatie en toerisme)
- 2x Anita Drenth (Bedrijfscontactfunctionaris en economische zaken)
- Pepijn Vemer (Wethouder)

Ondernemersverenigingen

- Jan Zwartenkot (Commerciële Club Eelde)
- Erwin Schlepers (Eelde Paterswolde Zakelijk)
- Gezinus Pieters (Ondernemersvereniging Vriezerbrug)
- Rinse Dijkstra & Aad Blok (Verenigd Ondernemers Zuidlaren)
- Harry Hesseling (contactpersoon namens ondernemers De Punt)
- Nico Heikamp (Vriezer ondernemersvereniging; schriftelijk gereageerd)

Bijlage 3: Rollen gemeenteraad

Sinds de invoering van de Wet dualisering gemeentebestuur in 2002 (als wijziging op de Gemeentewet uit 1992) is er een duidelijke taakverdeling tussen de raad en het college. Voor de raad zijn onderstaande drie rollen te onderscheiden (VNG, 2014):

Volksvertegenwoordiger

Raadsleden vertegenwoordigen de belangen en wensen van burgers. Op basis daarvan worden keuzes gemaakt en besluiten genomen. Raadsleden vertegenwoordigen alle burgers, niet enkel degenen die op zijn/haar politieke partij heeft gestemd. (Gemeentewet, 1992).

Kadersteller

De raad wordt geacht om de algemene beleidskaders vast te stellen waarbinnen het college moet functioneren (VNG, 2014). Door het stellen van kaders geeft de raad meer of minder ruimte mee bij opdrachten aan het college. Hoe ruimer (of minder gedetailleerd) de kaders, hoe meer bewegingsvrijheid het college heeft. Hoe smaller de kaders, hoe beperkter de bewegingsvrijheid. Kaderstellen blijkt een begrip wat breed in te vullen is in gemeenten; in de Gemeentewet (1992) staan enkel verordenende en budgettaire bevoegdheden van de raad genoemd.

Controleur

Kaderstellen en controleren zijn nauw met elkaar verweven. Gedurende de uitvoering van het beleid heeft de raad de taak om te controleren of de uitvoering verloopt binnen de gestelde kaders. Indien de kaders overschreden (dreigen) te raken, kan de raad (indien mogelijk) bijsturen. Een goede informatievoorziening naar de raad is hierbij cruciaal. Daarbij heeft het college zowel een passieve informatieplicht (verstrekken van inlichtingen op verzoek van een raadslid) als een actieve informatieplicht

verstrekken van informatie die de raad voor de uitoefening van zijn taak nodig heeft). De VNG geeft daarbij aan dat raad en college samen concreet invulling moeten geven aan de inlichtingenplicht en besluiten op welke manier zij de informatievoorziening aanpakken.

BUREAUBUITEN
economie & omgeving

